

Univerzita Karlova
Právnická fakulta
Katedra trestního práva

Téma diplomové práce:

TRESTNÝ ČIN PODVODU PODLE § 250, 250A, 250B TR. ZÁK.

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Mgr. Jiří Herczeg Ph.D.

Vypracovala:
Simona Dajbychová
Šimonova 1104/4
163 00 Praha 6

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze dne 27.10.2006

Simona Dajbychová

Obsah

1) Úvod.....	4
2) Historický vývoj právní úpravy trestání podvodného jednání.....	6
a) V právu římském.....	6
b) V českých zemích.....	6
i) Podvod v právu feudálním.....	6
ii) Podvod v období feudálního absolutismu.....	7
iii) Podvod v zákoně o zločinech, přečinech a přestupcích.....	7
iv) Podvod za socialismu.....	8
v) Podvod v trestních předpisech z roku 1961.....	9
vi) Vývoj skutkové podstaty trestného činu podvodu v zákoně č. 140/1961 Sb.....	10
vii) K vývoji určování výše škody a její kategorizace podle trestního zákona.....	11
viii) Návrh nového trestního zákona.....	12
3) Systematika.....	13
a) Systematika zvláštní části TZ.....	14
b) Systematika zvláštní části návrhu nového trestního zákona.....	15
4) Trestný čin podvodu podle § 250 TZ č.140/1961 Sb. v 21. století.....	16
a) Pojem trestného činu.....	16
i) Materiální stránka.....	16
ii) Formální stránka.....	16
b) Skutková podstata podvodu podle § 250 TZ.....	17
i) Subjekt.....	17
ii) Subjektivní stránka.....	19
iii) Objekt.....	19
iv) Objektivní stránka.....	20
c) Trestní sazby podle §250 TZ.....	23
d) Pokus trestného činu podvodu podle § 250 TZ.....	24
e) Napříč některými podvodnými jednáními, která se vyskytují v praxi.....	25
f) Srovnání s vybranými trestnými činy.....	27
i) Podvod podle § 250 TZ vs krádež podle §247 TZ.....	27
ii) Podvod podle § 250 TZ vs zpronevěra podle § 248 TZ.....	28
iii) Podvod podle § 250 TZ vs zatajení věci podle § 254 TZ.....	29
iv) Podvod podle § 250 TZ vs. nepřímé úplatkářství podle § 162 TZ.....	29
g) Trestný čin podvodu podle § 185 návrhu nového trestního zákona.....	30
5) Úvod k trestným činům pojistného a úvěrového podvodu podle § 250a a § 250b TZ – zákon č. 253/1997 Sb. a rozhodnutí Pl. ÚS 5/2000.....	31
a) Trestný čin pojistného podvodu podle § 250a TZ.....	32
i) Trestný čin pojistného podvodu podle § 186 návrhu nového trestního zákona.....	36
b) Trestný čin úvěrového podvodu podle § 250b TZ.....	37
i) Trestný čin úvěrového podvodu podle § 187 návrhu nového trestního zákona.....	41
ii) Trestný čin dotačního podvodu podle § 188 návrhu nového trestního zákona.....	43
c) Vztah trestného činu podvodu podle § 250 TZ a trestných činů pojistného a úvěrového podvodu podle § 250a TZ a § 250b TZ.....	44
i) Tento vztah z hlediska odpovídajících trestných činů v návrhu nového trestního zákona.....	46
6) Zahraniční právní úprava.....	46
a) Podvod ve slovenském trestním právu.....	46
b) Podvod v právu EU.....	49
i) Poškozování finančních zájmů Evropských společenství jako trestný čin podle § 238 návrhu nového trestního zákona.....	52

ii) Poškození finančních zájmů Evropských společenství jako trestný čin podle § 261 a násl. slovenského trestního zákona č. 300/2005 Z.z.	54
7) Přestupky proti majetku	54
a) Pojem přestupku.....	54
b) Přestupky proti majetku	55
8) Závěr	57
9) Prameny	59

1) Úvod

Lidé, kam až paměť sahá, podváděli a podvádějí dosud. S rozvojem lidské společnosti se tak vyvíjely jak stále rafinovanější způsoby podvodného jednání, tak i snaha o odpovídající právní ochranu. Zvolila jsem si proto téma trestného činu podvodu, neboť právě vývoj právní úpravy tohoto majetkového trestného činu s velmi bohatou a poučnou historií reflektuje, dle mého názoru velmi případně, společenskou situaci v konkrétní rovině a poukazuje na věčný závod právních a protiprávních elementů ve snaze dosáhnout spravedlnosti, přičemž samotný pojem spravedlnosti neměl v různých časových obdobích stejný obsah.

Právě pro ilustraci tohoto vývoje se na začátku své práce stručně zabývám časově hodně vzdálenými úseky historie právní úpravy postihu podvodných jednání, počínaje krátkým úvodem z práva římského, přes stručný nástin relevantních právních předpisů platných pro naše území, až po vývoj skutkové podstaty trestného činu podvodu v současném trestním zákoně č. 140/1961 Sb. od jeho původního až do současného znění. Poukazuji také na dlouholetou snahu o novou rekodifikaci trestního práva hmotného, která vyústila v nepřijetí návrhu nového trestního zákona. Této rekodifikaci se pak věnuji více i v dalších kapitolách, kde ji využívám pro účely srovnání aktuální právní úpravy a právní úpravy de lege ferenda.

I v následující části práce, kde se zabývám otázkou systematického uspořádání trestních předpisů, nacházíme praktický odraz hodnotového žebříčku společnosti a to opět ve srovnání právní úpravy de lege lata a de lege ferenda.

Pak se již zaměřuji úžeji na úpravu trestného činu podvodu, kde přecházím od nezbytné části zabývající se výkladem relevantních pojmů, zejména tedy pojmu trestného činu, ke konkrétnímu rozboru skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 zákona č. 140/1961 Sb. ve znění ke dni zpracování této práce (dále jen „TZ“). Pro vykreslení konkrétnější představy abstraktních právních pojmů uvádím v závěru této části některá konkrétní jednání, která naplňují rozebírané znaky tohoto trestného činu, a také srovnání s trestnými činy svou povahou podvodu blízkými. Tuto kapitolu uzavírá stručný nástin příslušné skutkové podstaty podle návrhu nového trestního zákona.

Mladším skutkovým podstatám speciálních úprav podvodného jednání, tedy trestným činům pojistného a úvěrového podvodu, se věnuji v kapitole následující. Ta má úvod a závěr pro oba trestné činy společný, začínám problematickým zrodem těchto ustanovení a končím jejich problematickým uplatněním v „životě“. U obou trestných činů opět nechybí krátká projekce do jejich úpravy de lege ferenda..

V následující kapitole se zabývám srovnáním se zahraniční právní úpravou, která je vždy v nějakém smyslu úzce související s naší. Je to právní úprava slovenská, vyrůstající z téměř totožných základů jako česká. Tato úprava je v podstatě ještě v plenkách, v účinnosti je totiž od ledna roku 2006. Dále se pak zabývám značně specifickou úpravou postihu podvodného jednání v právním řádu Evropských společenství a jeho odrazem v návrhu našeho nového trestního zákona.

V závěrečné části práce pak nachází své místo krátký exkurz do úpravy souvisejících majetkových přešupků podle současné české právní úpravy.

Cílem této práce je tedy zejména poskytnout čtenáři komplexní pohled na úpravu právního postihu podvodných jednání ve vztahu k českému právnímu prostředí a to skrze poznatky historické, současné i s pomocí na těchto poznatcích vybudovaných návrhů do budoucna.

2) Historický vývoj právní úpravy trestání podvodného jednání

a) V právu římském

V právu římském, které je základním kamenem moderních systému soukromého práva, byla právní ochrana proti podvodnému jednání dlouho považována za nadbytečnou. Zejména v obchodních stycích se vyvinula zásada „naturaliter licet contrahentibus se circumire“, formulující předpoklad, že při uzavírání smluv je podvádění přirozeně dovoleno. Právní předpisy tak vycházely z presumpce určité zkušenosti a zběhlosti v obchodních jednáních. Jistou míru právní ochrany před podvodníky tak měli pouze ti, kteří z objektivních důvodů nemohli dosáhnout takové praxe, aby byl u nich dán tento předpoklad dostatečné znalosti, resp. opatrnosti. Konkrétně se jednalo o nezletilce, jimž byla ochrana poskytnuta Plaetoriovým zákonem.

Až kolem roku 66. př. n. l. prosadil praetor Aquilius Gallus, že jednání, založené na nemravném působení na vůli, vykazuje některé obdobné znaky jako donucení a nemělo by tedy zakládat právní nárok. Za podvodníka byl považován ten, kdo předstíráním vymyšlených okolností přiměl jiného k jednání, které mu bylo na škodu. Mezi římským právem postihovaná a typizovaná jednání označovaná jako delikty se vedle tří deliktů civilních (krádež, poškození cizí věci a urážka na cti) tedy zařadil podvod (dodus), jako delikt praetorský. Žaloba proti podvodníkovi měla povahu subsidiární, bylo možné ji uplatnit pouze nemohl-li se podvedený domáhat žaloby jiné. Navíc ji praetor přislíbil udělit jen tehdy, bude-li dána iusta causa, tedy zda okolnosti, za kterých nastal škodlivý právní následek, ospravedlňují praetorovo zakročení. Ten, kdo byl pak na základě takové žaloby odsouzen, stal se člověkem bezectným, se všemi důsledky, které z toho vyplývaly pro římskou společnost.

b) V českých zemích

i) Podvod v právu feudálním

Podvodné jednání směřující proti feudálnímu vlastnictví zakládalo delikt zvaný faleš. Okruh skutkových podstat zahrnutých pod tento pojem byl velmi široký a nezahrnoval jen podvody (falše) proti majetku, ale například i úplatkářství nebo falšování svědectví. Nicméně právě podvody spáchané na majetku byly považovány za formy nejzávažnější. Z principů na nichž bylo založené celé feudální zřízení logicky vyplývá, že nejprísněji byly postihovány falše spáchané na majetku nemovitém. Zejména se jednalo o zcizování nemovitosti bez vlastnického

oprávnění cestou zápisu do zemských desek. K postihu za tento delikt bylo nezbytné prokázat pachateli úmysl, požadovaný stupeň úmyslu se lišil dle toho, zda-li se jednalo o majetek šlechty nebo krále a církve. Prokázal-li zapisující, že nevěděl o neexistenci svého vlastnického práva k majetku královskému či církevnímu, vklad prostě pozbyl právní moci a vůči zapisujícímu nebyly vyvozeny žádné trestní důsledky. Nemovitý majetek feudálů byl trestněprávně chráněn i za výše uvedených okolností. Trestem za tento delikt byla konfiskace majetku podvodníka (falešníka) a obecný trest pro něj. Tímto obecným trestem bylo nejspíše upálení, které však mohlo být prominuto královskou či panskou milostí.

ii) Podvod v období feudálního absolutismu

Vzhledem k tomu, že se trestní zákoník Josefa II. z roku 1707 vyznačoval pouze platností podpůrnou, byl to až Hrdelní řád Marie Terezie, který v roce 1768 přerušil tradici práva českého a sjednotil tak trestní právo v rakouských i českých zemích. Dvoudílná Tereziána se falši věnuje druhém díle, kde zahrnuje skutkové podstaty spočívající v podvodném jednání pod článek 72 nazvaný: „O těch, jenž všeliký klam páchají.“

V úvodu tohoto článku kodex zmiňuje značnou příbuznost klamného jednání s krádeží a vymezuje ho vůči ní tím, že klamným jednáním je jednání takové, které zatracováním a převracováním pravdy směřuje ke škodě třetího.

Tereziana, která byla i na svou dobu již značně zastaralým trestněprávním předpisem, byla v roce 1787 nahrazena Všeobecným zákoníkem o zločinech a trestech za ně Josefa II.

Velkou inspirací pro nadcházející období se pak stal Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích vyhlášený v roce 1803. V hlavě XXIV. prvního dílu nalézáme delikt klamu a podvodu (§176 – 184).

iii) Podvod v zákoně o zločinech, přečinech a přestupcích

Zákon č. 117/1852 ř. z. byl v podstatě novelou zákoníku z roku 1803. Podvodu jsou věnovány § 197 a násl. v hlavě 23. v I. díle o zločinech. Pojetí skutkové podstaty zločinu podvodu podle tohoto zákona již do značné míry odpovídalo pojetí trestného činu podvodu jak ho známe z aktuálně platné české právní úpravy (TZ), postihovalo však výrazně širší okruh jednání.

Objektem¹ byl majetek jakož i jiná práva obce, státu či soukromé osoby. Podvod tedy nebyl výhradně majetkovým trestným činem a vztahoval se i na mnohá jednání, která mají

¹ Objektem trestného činu je okruh společenských vztahů, zájmů a hodnot chráněných trestním zákonem, proti nimž trestný čin směřuje, více v kap. 4 písm. b) bod iii.

v našem trestním zákoně kvalifikaci jiného samostatného trestného činu. Objektivní stránka² pak mohla spočívat jak v jednání aktivním (vedení jiného v omyl), tak i v jednání pasivním (využití něčího omylu či nevědomosti). Čin však byl, na rozdíl od aktuální úpravy v §250 TZ, dokonán již uskutečněním tohoto jednání v úmyslu způsobit jinému škodu (ať již na majetku či na právech), aniž by musela skutečně nastat porucha.

Kdo se dopustil zločinu podvodu, mohl být potrestán žalářem od šesti měsíců do jednoho roku, v případě splnění dalších kvalifikovaných okolností i trestem delším. Nicméně k tomu, aby se relevantní jednání stalo zločinem, muselo dojít ke splnění jedné z alternativních podmínek, které pak plynou buď z povahy spáchaného skutku (taxativní výčet v §199) nebo z výše způsobené škody (25 zlatých). Jinak se jednalo jen o přešupek.

Císařským nařízením 337/1914 ř.z., jímž se zavádí řád konkursní, řád vyrovnávací a řád odpůrčí, byly vedle dosavadní skutkové podstaty podvodu zařazeny do trestního zákona z roku 1852 ještě skutkové podstaty podvodného úpadku a poškození cizích věřitelů.

Recepční normou (11/1918 Sb.z. a n.) se zákon č. 117/1852 ř. z. stal součástí československého právního řádu a platil až do 1. 8. 1950.

iv) Podvod za socialismu

Soudobé kritice podléhalo zejména jednotné pojetí vlastnické práva a z toho vyplývající rovnocenná míra právní ochrany vlastnického práva jednotlivců i majetku ve vlastnictví socialistickém. Snahy o přísnější trestní postih deliktů proti socialistickému majetku se uskutečňovaly nejprve stanovováním vyšších trestů v rámci zákonem daných sazeb, nicméně i to začalo být záhy vnímáno jako nedostatečné a stále platící ústavní zásada nullum crimen byla považována za nepřekročitelnou mez nezbytné ochrany socialistického majetku. Rekodifikace trestního zákona se tak stala jednou z priorit právníkové dvouletky.

12. července 1950 byl schválen nový trestní zákon, který byl publikován pod číslem 86/1950 Sb. a platil od 1. 8. 1950 do konce roku 1961. V tomto kodexu je již otevřeně proklamována dvojitá míra ochrany majetku v závislosti na tom, komu svědčí vlastnické právo.

Podvodná jednání směřující proti státnímu majetku se stávají trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 245 odst. 1. písm. c) tohoto zákona. Dle zmíněného ustanovení tomu, kdo majetek v socialistickém vlastnictví rozkrádá tím, že ke škodě takového majetku sebe nebo někoho jiného neoprávněně obohatí, hrozí dle základní trestní sazby odnětí svobody od tří měsíců do pěti let.

² Objektivní stránkou je způsob spáchání trestného činu a jeho následky, více v kap. 4 písm. b) bod iv.

Soukromý majetek byl objektem trestného činu podvodu upraveného v § 249 předmětného zákona. Skutkovou podstatu tohoto trestného činu naplnil ten, kdo jiného úmyslně poškodil na majetku nebo na právech tím, že jeho nebo někoho jiného uvedl v omyl, nebo využil omylu jeho nebo někoho jiného. Zde připadalo v úvahu odnětí svobody do dvou let (opět uvádím pro potřeby srovnání pouze základní sazbu). Obohacovací znak, tak jak jej známe ze současně platného znění trestného činu podvodu, v tomto ustanovení ještě absentoval.

Kromě majetku zde byla chráněna také cizí práva. Tento objekt byl následně v zákoně č. 140/1961 Sb. vyčleněn a chráněn samostatným trestným činem v § 209 - poškozování cizích práv.

I tento kodex byl záhy podroben ostré kritice, která spočívala zejména v přeceňování úlohy objektu trestných činů na úkor individualizace objektivní stránky, a v nedostatečné diferenciaci podle závažnosti způsobeného následku jakož i podle osoby pachatele. Kritika nakonec vedla k výrazné reformě trestního práva v letech 56 a 57 a konečně k vydání trestního zákona č. 140/1961 Sb.

v) Podvod v trestních předpisech z roku 1961

V právní úpravě podvodného jednání podle tohoto zákona v jeho původním znění se výrazně projevuje rozdílnost ochrany vlastnického práva, jak jsem o jejím vývoji psala výše. Kvalifikace jakož i postih podvodu se v něm totiž, nehledě na v podstatě stejnou formulaci objektivní stránky, liší podle objektu.

Ten, kdo se obohatil tím, že uvedl někoho v omyl nebo něčího omylu využil, se tedy mohl dopustit buď trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle §132 odst. 1. písm. c) zákona č. 140/1961 Sb. v soudobém znění, jako hospodářského trestného činu podle hlavy II., byl-li čin spáchán ke škodě socialistického majetku. Nebo za předpokladu, že byl čin spáchán ke škodě majetku cizího, nikoliv socialistického, byl pachatel takového činu posuzován „pouze“ jako pachatel trestného činu podvodu podle §250 podle hlavy IX. téhož zákona.

Otázka povahy majetku, na nějž bylo trestným činem útočeno, byla tedy právě tím rozlišujícím faktorem, který stanovil, podle kterého z uvedených ustanovení bylo popisované jednání posuzováno. Jaká ovšem byla právní kvalifikace v případě, že pachatel jednal v omylu o povaze předmětného majetku? Mínil-li pachatel, že útočil na socialistický majetek, který byl ale ve skutečnosti majetkem jednotlivce, dopustil se tím pokusu trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví a to i tehdy, byl-li jednáním poškozen výhradně majetek jednotlivce. Pokud pak někdo zaútočil na majetek socialistický, který však považoval za majetek svěřičící

jinému vlastníku, byl jeho skutek posuzován jako pokus trestného činu podvodu podle hlavy IX. trestního zákona. Takové posouzení bylo nezbytné, neboť oba trestné činy vyžadovaly úmyslné zavinění, tedy i úmysl pachatele vztahující se ke všem znakům skutkové podstaty trestného činu a to včetně úmyslu poškodit majetek zákonným ustanovením předvídané povahy.

V obou případech se již jednalo výhradně o trestný čin majetkový, dokonaný obohacením sebe nebo jiného.

Nejednalo nicméně se o trestný čin, ale o provinění podle §16 odst. 1 a §18 odst. 2 zákona č. 3/1961 Sb. o místních lidových soudech, nebyla-li jednáním způsobena škoda, která příliš nepřevyšovala 500 Kč, pachatel se tohoto jednání nedopustil opětovně nebo nebyl-li čin zvláště zavržitelný³.

vi) Vývoj skutkové podstaty trestného činu podvodu v zákoně č. 140/1961 Sb.

Trestní zákon z roku 1961 prošel nepřeborným množstvím novel, některé z nich se týkaly i trestného činu podvodu. Nejvýraznější zásahy do tohoto trestného činu byly provedeny následovně:

Znění ustanovení o trestného činu podvodu do 30. 6. 1990:

(1) Kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že

- a) uvede někoho v omyl, nebo
- b) využije něčího omylu,

bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo nápravným opatřením nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 výdělečně, nebo
- b) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvláště závažný následek.

Novela trestního zákona č. 175/1990 Sb. vnesla do trestního zákona nové pravidlo spočívající v rozpracování odstupňování majetkové škody způsobené trestným činem obecným výrazem, začleněným do jednotlivých skutkových podstat, zpravidla jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby.

Znění trestného činu podvodu ve znění novely č. 175/1990 Sb.:

(1) Kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl nebo využije něčího omylu, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

³ Jednání vyznačující se menší nebezpečností činu pro společnost, než kterou se vyznačuje trestný čin, se pak od účinnosti zákona č. 150/1969 Sb. nazývalo přečinem. Tento zákon byl zrušen novelou trestního zákona č. 175/1990 Sb. s účinností od 1. 7. 1990 a od stejného data zavedl zákon č. 200/1990 Sb. pojem přestupek.

způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu nikoli malou.

3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 výdělečně, nebo

b) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.

V letech 1991 až 1993 prošel změnou odst. 3. písm. a) oproti poslednímu výše uvedenému znění. Novelou č. 557/1991 Sb. byla k výdělečnému motivu přidána další okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby postihující takové případy, kdy je čin spáchán pachatelem jako členem organizované skupiny. Novelou č. 290/1993 Sb. pak byl pojem „výdělečně“ vypuštěn jak z obecné, tak i ze zvláštní části trestního zákona a předmětné ustanovení bylo tedy od 1. ledna 1994 formulováno takto: „...spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny...“

Novelou č. 253/1997 Sb. pak bylo do skutkové podstaty trestného činu podvodu zahrnuto další jednání podvodného charakteru, spočívající v zamlčení podstatných okolností.⁴

Od 1. ledna 1998 pak byly touto novelou do našeho trestního práva zahrnuty také dva další trestné činy pojistného a úvěrového podvodu.⁵

vii) K vývoji určování výše škody a její kategorizace podle trestního zákona

K obecným pojmům vystihujícím výši škody v jednotlivých ustanoveních napříč trestním zákonem pak stanovila novela č. 175/1990 Sb. výkladové pravidlo, které zařadila do § 89 jako odst. 14, následovně:

Škodou nikoli nepatrnou se rozumí škoda dosahující nejméně poloviny nejnižší měsíční mzdy stanovené obecně závaznými právními předpisy, (Budeme-li vycházet z relevantního nařízení vlády ČSFR č. 464/1991: tedy nejméně 2 000 Kč.)

nikoli malou škodou se rozumí částka dosahující nejméně trojnásobku takové mzdy (z téhož nařízení vlády ČSFR: nejméně 12 000 Kč)

větší škodou se rozumí částka dosahující nejméně desetinásobku takové mzdy (z téhož nařízení vlády ČSFR: nejméně 40 000 Kč)

značnou škodou částka dosahující nejméně padesátinásobku takové mzdy (z téhož nařízení vlády ČSFR: nejméně 200 000 Kč)

a škodou velkého rozsahu částka dosahující nejméně dvousetpadesátinásobku takové mzdy. (z téhož nařízení vlády ČSFR: nejméně 1 000 000 Kč)

⁴ Z důvodové zprávy k návrhu zákona č. 253/1997 Sb. : „Doplněním ustanovení o trestném činu podvodu se sleduje rozšíření trestního postihu na další formy podvodného jednání, které sice je trestné již podle stávající právní úpravy, ale zpravidla se nedokáže.“

⁵ K charakteru podstatných okolností více v kap. 4 písm. b) bod iv.
K tomu blíže v kap 5.

Těchto hledisek se užije obdobně pro určení výše prospěchu a hodnoty věci.

Novelou č. 290/1993 Sb. byly zvýšeny částky, které určovaly jednotlivé kategorie způsobené majetkové škody podle soudobého výše uvedeného odstavce 14. § 89. Východiskem byla i nadále výše nejnižší měsíční mzdy stanovená obecně závaznými právními předpisy⁶.

§ 89 odst. 14., resp. 11., obsahující výkladové pravidlo sloužící k určení výše škody byl opět změněn novelou č. 265/2001 Sb., v níž se zákonodárci rozhodli jít cestou jasného stanovení částek, určujících příslušnou kategorii škody. Základem se tedy stalo následující legální interpretační východisko, které je v tomto znění platné dodnes.

Škodou nikoli nepatrnou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 5 000 Kč,

škodou nikoli malou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 25 000 Kč,

větší škodou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 50 000 Kč,

značnou škodou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 500 000 Kč

a škodou velkého rozsahu se rozumí škoda dosahující nejméně částky 5 000 000 Kč.

Těchto částek se užije obdobně pro určení výše prospěchu a hodnoty věci.

viii) Návrh nového trestního zákona⁷.

Dne 21. 7. 2004 předložila vláda Poslanecké sněmovně k projednání návrh rekonstrukce trestního práva hmotného jako výsledek mnohaleté práce pověřené skupiny odborníků pod vedením P. Šámala. Tento návrh zavádí některé významné novoty do našeho trestního práva, například zcela novou systematiku zvláštní části nebo opuštění materiálního pojetí trestného činu a zaměření na pojetí ryze formální.⁸

30. 11. 2005 byl text s mnoha pozměňovacími návrhy schválen a dne 10. 1. 2006 byl postoupen Senátu k projednání. Ten 8. 2. 2006 návrh zamítl. Poslanecké sněmovně se v hlasování o Senátem vráceném návrhu zákona dne 21. 3. 2006 nepodařilo návrh přijmout.

Zajímavé je, že panuje veskrze obecný konsens o nutnosti přijetí nového trestního zákona, jakož i o tom, že uvedený návrh je pravděpodobně dílem nejkvalitnějším a koncepčně nejpropracovanějším, jaký se v přijatelném časovém horizontu na naší právní a politické scéně může objevit a to i přes sporné body (mnohé z nich způsobené i přijatými pozměňovacími návrhy poslanců a vypuštěním některých ustanovení). Nepřijetí návrhu dne 21. 3. 2006 bylo většinou vrcholných představitelů okomentováno s tím, že nový trestní zákon bude velmi

⁶ Toto ustanovení bylo následně přečíslováno na odst. 11. téhož paragrafu.

⁷ Kde v této práci cituji nebo odkazuji na znění tohoto návrhu, vycházím z jeho znění uvedeného dne 11. 8. 2004 jako sněmovní tisk 744/0, není-li výslovně uvedeno, že vycházím ze znění schváleného Poslaneckou sněmovnou a 10. 1. 2006 předaného Senátu jako sněmovní tisk 219/0.

⁸ I toto ryze formální pojetí je ovšem poněkud problematicky zmírněno jedním ze schválených pozměňovacích návrhů, kterým byl do ustanovení vykládajícího pojem trestného činu vložen nový odstavec, podle něhož: „Znaky trestného činu je třeba vykládat tak, aby v souladu s účelem trestního zákona byl za trestný čin považován jen čin společensky škodlivý.“

pravděpodobně přijat po volbách. Nicméně vzhledem k současné „povolební“ patové situaci na naší politické scéně se zdá být přijetí žádoucí rekodifikace českého trestního práva hmotného v nedohlednu.

Podvodným jednáním postižitelným podle ustanovení tohoto návrhu se věnuji v příslušných kapitolách své práce.

3) Systematika

Racionální systematické uspořádání jednotlivých ustanovení má velký význam nejen pro snadnější a přehlednější orientaci v právních předpisech, ale slouží i jako interpretační vodítko při výkladu jednotlivých ustanovení. Systematický výklad totiž vychází z logického uspořádání jednotlivých ustanovení ve vztahu k zařazení ostatních ustanovení, k celému právnímu předpisu a k jeho postavení v právním řádu.⁹ V trestním právu se toto řeší zejména v souvislosti s řazením skutkových podstat ve zvláštních částech kodexů trestního práva hmotného.

Tradičním systematickým východiskem pro vytváření souvisejících skupin trestných činů byl a je tzv. druhový objekt. „Druhový objekt trestného činu je vyjádřen společnými druhovými rysy individuálních objektů jednotlivých trestných činů. Představuje širší nebo užší skupinu příbuzných chráněných zájmů, které patří do téže oblasti.“¹⁰ Dle takto vytvořených seskupení trestných činů pak bývají řazeny trestné činy ve zvláštních částech trestních kodexů zpravidla pod společný název vystihující tento druhový objekt společný všem trestným činům podřazeným do této kategorie.

V historickém vývoji trestněprávních kodexů bylo několik vývojových trendů. Vycházeli zejména z biblického učení, dle něžž byly skutkové podstaty členěny v souvislosti s desaterem božích přikázání anebo vycházely z přirozenoprávní nauky, která vedla k uspořádání na základě významu trestními normami chráněných zájmů pro společnost .

Starší evropské trestněprávní kodexy tak, vycházejíce právě z přirozenoprávního myšlenkového proudu, zpravidla na první místa řadily skutkové podstaty směřující proti republice (např. rakouský z roku 1852). Protistátní trestné činy pravidelně zaujímaly první místa i v kodexech socialistických zemí (tak tomu je i v našem TZ). Pro modernější zákoníky je pak typické, že za nejvýznamnější objekt hodný trestněprávní ochrany považují život člověka (např. švýcarský z roku 1937).

⁹ Systematický výklad je definován jako výklad, který zjišťuje smysl zákonného ustanovení v souvislosti s širším celkem, s celým zákonem, nebo celým právním řádem. (Novotný, O., Dolenský, A., Jelínek, J., Vanduchová, M. Trestní právo hmotné – I. Obecná část. Praha: Aspi Publishing, 2003 ,cit. s.41)

¹⁰ Jelínek, J. a kolektiv, Trestní právo hmotné obecná část, zvláštní část. 1. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2005, cit. s. 145.

a) Systematika zvláštní části TZ

Systematika zvláštní části TZ¹¹ z roku 1961 tedy odpovídá soudobému považování hodnot v rámci socialistické společnosti, a proto zájmy jednotlivce mají až druhé místo v systematice trestněprávních norem, neboť na první místo byly kladeny zájmy celospolečenské, tedy zájmy socialistické společnosti.

Dle druhových objektů a jejich soudobého významu jsou tedy trestné činy ve zvláštní části TZ rozřazeny do dvanácti hlav v tomto pořadí: v hlavě I. jsou trestné činy proti republice, v hlavě II. pak trestné činy hospodářské, ve III. hlavě nalezneme trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, do hlavy IV. zařadil zákonodárce trestné činy obecně nebezpečné a do hlavy V. trestné činy hrubě narušující občanské soužití. V VI. hlavě mají své místo trestné činy proti rodině a mládeži, až do VII. hlavy byly začleněny trestné činy proti životu a zdraví, v hlavě VIII. jsou trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti a konečně hlava IX. obsahuje předmět našeho zájmu, neboť vymezuje trestné činy proti majetku. Za ně pak zákonodárce vložil ještě trestné činy proti lidskosti do hlavy X., trestné činy proti brannosti a proti civilní službě do hlavy XI. a v poslední, dvanácté hlavě jsou trestné činy vojenské.

Skutkové podstaty podvodu a jeho variant jako ústřední téma této práce jsou tedy zařazeny v hlavě IX. Druhovým objektem této hlavy je majetek, resp. majetkové zájmy. Ty zahrnují nejen právo vlastnické v celém jeho obsahu¹², ale i práva vyplývající z obligačních vztahů a samozřejmě i právo držby. Trestný čin podvodu je tak zařazen vedle trestných činů krádeže, zpronevěry, neoprávněného užívání cizí věci a jiných majetkových trestných činů. Individuálním objektem trestného činu podvodu a jeho variant se zabývám níže.

Rozebírám-li zde postavení trestného činu podvodu z hlediska jeho systematického zařazení, nemohu si vystačit s pouhým konstatováním jeho postavení v rámci trestního zákona. Je zde totiž předpis vyšší právní síly, který s trestnými činy dle hlavy IX. TZ úzce souvisí. Tímto předpisem je Listina základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dále jen "Listina"). Ta vlastnické právo, resp. právo každého vlastnit majetek, upravuje ve svém čl. 11 a zařazuje jej tak mezi základní lidská práva a svobody vyžadující maximální záruku jejich ochrany od státu. Důležitým, zejména v souvislosti s historickými zkušenostmi, které se ostatně promítly i v původním znění současně platného TZ, je fakt, že Listina výslovně požaduje

¹¹ V obecné části trestního zákona, která části zvláštní předchází, nalezneme ustanovení společná v zásadě všem trestným činům z části zvláštní, vztahují se tedy obecně samozřejmě i na trestný čin podvodu.

¹² § 123 Občanského zákoníku: vlastník je v mezích zákona oprávněn předmět svého vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užítky a nakládat s ním

ochranu vlastnického práva poskytovanou stejně všem vlastníkům bez ohledu na možný druh a formu vlastnictví¹³.

b) Systematika zvláštní části návrhu nového trestního zákona

Již svým řešením systematického uspořádání zvláštní části se autoři návrhu nového trestního zákona snaží poukázat na míru zastaralosti trestního zákona z roku 1961. I oni se rozhodli, v souladu s přirozenoprávní naukou, vycházet z hlediska důležitosti jednotlivých hodnot chráněných trestním zákonem, resp. z toho, jaký význam by měly mít pro současnou, vyspělou demokratickou společnost vyznačující se vysokou mírou ochrany poskytovanou základním lidským právům a svobodám. Základem každého právního státu jsou (resp. by měla být) subjektivní práva jednotlivce a proto se zdá být nanejvýš vhodné zdůraznit význam, který jim přikládá stát, jako nejvyšší garant jejich ochrany. Ostatně i empirická zkušenost dokazuje, že efektivnějším řešením je začínat trestnými činy proti jednotlivci a až v následujících ustanoveních stanovit ochranu hodnotám poněkud abstraktnějším.

Nový návrh trestního zákona tedy vychází z následující systematiky:

1. Trestné činy proti životu a zdraví
2. Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství
3. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti
4. Trestné činy proti rodině a dětem
5. Trestné činy proti majetku
6. Trestné činy hospodářské
7. Trestné činy obecné nebezpečné
8. Trestné činy proti životnímu prostředí
9. Trestné činy proti republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci
10. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných
11. Trestné činy proti brannosti a proti civilní službě
12. Trestné činy vojenské
13. Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy

¹³

S otázkou, že by relativně nově zařazená skutková podstata pojistného podvodu mohla zakládat nerovnost v ochraně vlastnického práva, která by bylo v rozporu s čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, se vypořádal Ústavní soud v nálezu č. Pl.ÚS 5/2000. Tímto nálezem se zabývám níže v části věnované pojistnému podvodu.

4) Trestný čin podvodu podle § 250 TZ č.140/1961 Sb. v 21. století

a) Pojem trestného činu

Pojem trestného činu v českém právu vychází z pojetí materiálně-formálního. Jeho definici, obsahující dva základní pojmové znaky trestného činu, nalzáme v §3 TZ. Ve slovech „trestným činem je čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně“ je vyjádřen znak formální. A slova následující, „přičemž platí, že čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu,“ slouží jako materiální korektiv možných nežádoucích dopadů pojetí ryze formálního. Oba znaky musí nastat kumulativně.

i) Materiální stránka

Nebezpečnost činu pro společnost je tedy tím materiálním znakem, který si klade za cíl vyloučení trestní odpovědnosti v případech bagatelních či v tzv. případech vylučujících trestní odpovědnost, a také sloužit jako interpretační vodítko v rámci teleologického (hodnotově – účelového) výkladu.

Obecně musí být stupeň nebezpečnosti činu pro společnost vyšší než nepatrný, u mladistvých pachatelů pak pro naplnění znaků trestného činu musí být stupeň nebezpečnosti činu pro společnost vyšší než malý (obdobně to platí i pro některé činy vojenské).

Materiální pojetí trestného činu vychází se sovětského vzoru a v našem právním řádu se vyskytovalo již v trestní kodifikaci z roku 1950. V současné době je podrobena ostré kritice. Ta je do značné míry založena na ne zcela šťastné historické zkušenosti. Vycházejíce z chápání společnosti jako „společnosti socialistické“ byl materiální znak za komunistického režimu jedním ze způsobů jak rozšiřovat neurčité skutkové podstaty v trestním zákoně na úkor zásady nullum crimen.

ii) Formální stránka

Formálním znakem trestného činu jsou tedy znaky uvedené v trestním zákoně. Konkrétně se jedná o:

- Obecné znaky, které musí být naplněny u všech trestných činů. Jsou jimi:
  - stanovený věk (§ 11 TZ - Kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok věku, není trestně odpovědný.)
    - V případě mladistvých pachatelů je podle zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže nutná také taková míra rozumové a mravní

vyspělosti, aby byl mladistvý schopen rozpoznat nebezpečnost činu pro společnost nebo ovládat své jednání. Je-li tedy mladistvý pachatel starší patnácti let a příčetný (viz následující bod), nebude trestně odpovědný nebude-li zároveň jeho rozumová a mravní vyspělost dosahovat požadované kvality. Trestný čin spáchaný osobou mladistvou se nazývá proviněním.¹⁴

- příčetnost (§ 12 TZ - Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.)
- Znaky typové, tím je protiprávnost a znaky skutkové podstaty trestného činu, které charakterizují jednotlivé trestné činy stanovením objektu¹, objektivní stránky², subjektu¹⁵ a subjektivní stránky¹⁶.

b) Skutková podstata podvodu podle § 250 TZ

i) Subjekt

Subjektem trestného činu je osoba, která svým jednáním naplnila všechny znaky trestného činu. §9 odst. 1. TZ říká, že pachatelem trestného činu je ten, kdo trestný čin spáchal sám. Trestní odpovědnost samozřejmě nastává, za splnění zákonných podmínek, i v případě spáchání trestného činu podvodu kvalifikovanými formami účastenství. Těmi je spolupachatelství (podle § 9 odst. 2 TZ došlo-li ke spáchání činu společným jednáním a byli dán úmysl k tomu směřující), či organizátorství, návod nebo pomoc (podle § 10 TZ). Za nepřímého pachatele trestného činu podvodu pak bude považován ten, který k jeho spáchání úmyslně využije osobu trestně neodpovědnou pro nepřičetnost, nedostatek věku, nebo osobu, která pro skutkový omyl nemohla porozumět významu svého jednání, nebo osobu, kterou k tomu donutil násilím.

Pachatelem trestného činu podvodu může být kdokoliv, resp. taková osoba, která má ty vlastnosti, které předpokládají obecné znaky trestného činu, jak jsem o nich pojednávala výše. Konkrétně tedy musí být starší patnácti let¹⁷ a musí být příčetná. Trestně odpovědným

¹⁴ Nejedná se zde však o znovuzavedení bipartice trestněprávních deliktů, ale pouze o terminologické odlišení. Konstrukce provinění je totiž shodná s pojetím trestného činu.

¹⁵ Pachatel.

¹⁶ Vnitřní vztah pachatele k trestnému činu – zavinění.

¹⁷ Tato podmínka je splněna dne následujícího po dni patnáctých narozenin, nicméně do dosažení plnoletosti musí být kumulativně splněna i ona dostatečná míra rozumové a mravní vyspělosti dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

za spáchání trestného činu může být jen ten, kdo čin nespáchal v duševní poruše (tzv. biologické kritérium přičetnosti), která by ho zbavila schopnosti rozpoznat nebezpečnost jednání pro společnost nebo ovládat své jednání (tzv. psychologické kritérium přičetnosti). Ke splnění trestněprávních podmínek nepřičetnosti je nutné, aby biologické i psychologické kritérium bylo splněno současně, nicméně je-li splněna podmínka duševní choroby, která u pachatele způsobí ztrátu schopnosti rozpoznávací a/nebo schopnosti ovládací, stačí ztráta alespoň jedné z těchto schopností.

Dle aktuálně platné české právní úpravy může být subjektem trestného činu jen osoba fyzická. Jednou ze zásad, ze kterých náš trestní zákon vychází je zásada individuální trestní odpovědnosti fyzické osoby za spáchaný čin. V posledních letech se ovšem otázka trestněprávní odpovědnosti osob právnických opakovaně vrací mezi žhavá témata trestněprávních úvah *de lege ferenda*. V roce 2000 ustavil ministr spravedlnosti O. Motejl k této otázce specializovanou komisi, její členové nezaujali jednotné stanovisko k otázce vhodnosti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob a došli k závěrům, že se jistě jedná o řešení, které by mohla česká trestněprávní úprava následovat, zároveň ale doporučila zabývat se otázkou, zda by nestačila náležitá úprava správního trestání právnických osob. V červenci roku 2003 podlehl značné kritice odborné veřejnosti návrh zákona o trestním soudnictví nad právnickými osobami a o změně zákona č. 455/1991 Sb. Pachatelem dle tohoto zákona měla být právnická osoba, které lze přičítat porušení nebo ohrožení zájmu chráněnému trestním zákonem způsobem uvedeným v tomto zákoně. Poněkud nekonceptním se jevil například navrhovaný způsob řešení této problematiky vedle trestněprávních kodexů, protože takové vytváření „vedlejšího trestního řádu a trestního zákona“ nebylo náležitě vysvětleno ani v důvodové zprávě k návrhu tohoto zákona. Vládní návrh Poslanecká sněmovna dne 2.11.2004 zamítla v prvním čtení. Pravdou je, že trestněprávní odpovědnost právnických osob má tradici zejména v anglosaském právu, ale i právní řády Nizozemí, Norska i třeba Francie již tento institut zavedly. A jak dále uvádím v kapitole věnujících se podvodu v právu Evropských společenství, zdá se, že se naše trestní právo bude muset touto cestou také vydat.

Od znaků charakterizujících subjekt trestného činu z hlediska trestní odpovědnosti se liší znaky charakterizující osobnost pachatele, které mají význam při stanovení výše a druhu trestu za spáchaný trestný čin a pro jiná rozhodnutí v otázkách trestání podle trestních předpisů. Jedná se například o možnost nápravy pachatele, poměry pachatele v době ukládání trestu aj. Osoba pachatele je také jedním z kritérií určujících stupeň nebezpečnosti u konkrétního trestného činu (§3 odst. 4 TZ).

ii) Subjektivní stránka

Tento znak skutkové podstaty trestného činu vychází ze zásady českého trestního práva, která říká, že bez zavinění není trestný čin ani trest. Trestněprávní odpovědnost tedy nemůže nastat ohledně žádné skutečnosti, na kterou by se zavinění osobou k odpovědnosti volané nevztahovalo. Zavinění je založeno na dvou složkách lidské psychiky a to na složce vědění (intelektuální) a na složce vůle (volní). Obě složky jsou obsaženy v zavinění úmyslném (dolus) jak ho vymezuje § 4 TZ, v zavinění nedbalostním (culpa) podle § 5, pak složka volní absentuje.

§3 odst. 3. TZ stanoví obecně, že k trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li tento zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. § 250 TZ nic takového nestanoví a proto je ke spáchání trestného činu podvodu nutné zavinění úmyslné, ať již ve formě úmyslu přímého, kdy pachatel způsobený následek zapříčinit chtěl, či ve formě úmyslu nepřímého, kdy pachatel o možnosti způsobení následku věděl a byl s ním tedy srozuměn. Jakýsi přechod mezi úmyslným a nedbalostním zaviněním tvoří případy, kdy si je pachatel vědom, že způsobení trestněprávně relevantního následku je jen jednou z možností, jak se situace může vyvinout a je přitom lhostejný zda se tak stane či nikoliv. Takové případy bývají zpravidla řešeny v rámci úmyslu nepřímého jako tzv. dolus eventualis – úmysl eventuální. Bylo-li by však v konkrétním případě shledáno pouze zavinění nedbalostní, vylučovalo by potom trestní odpovědnost za podvod ve smyslu § 250 TZ. Podvod je tedy trestným činem výhradně dolózním.

V otázce úmyslu spočívá důležité hledisko, které podvod odlišuje od ostatních trestných činů proti majetku. Jeden ze zásadních judikátů v této oblasti výslovně stanovil, že pod pojem podvodu nelze zařadit podvodné jednání, třebas z něho vznikla škoda, není-li prokázán úmysl poškodit někoho.¹⁸ Pachatel dokonce musí mít podvodný úmysl již v době, kdy se jednání dle § 250 TZ dopouští. Před zavedením trestného činu úvěrového podvodu do trestního zákona tak bylo judikováno v případě, v němž si obžalovaný vypůjčil peníze, které nevrátil. K tomu, aby takové jednání mohlo být kvalifikováno jako podvod podle § 250 TZ by bylo nezbytné, aby byl dlužníkovi prokázán úmysl nesplnit svůj závazek ke škodě věřitele, pojatý již v době sjednávání půjčky.¹⁹

iii) Objekt

O objektu obecném a druhovém jsem mluvila v části práce zabývající se systematikou a zde se proto zaměřím již na individuální objekt trestného činu podvodu. Ten je ve formulaci

¹⁸ Rt 505 Rozhodnutí Kr 931/20 [Vážný. 1921, III: 275-276]

¹⁹ č. 54/1967 Sb. rozh. tr., č. 57/1978 Sb. rozh. tr.

skutkové podstaty stanoven explicitně. § 250 TZ stanoví, že podvodné jednání musí být páčáno ke škodě cizího majetku. Objektem je zde tedy majetek a to majetek cizí.

Majetkem se rozumí věci, přičemž podle §89 odst. 13. TZ věty první se věci rozumí i ovladatelná přírodní síla. Za majetek jsou pak v souvislosti s §6 odst. 1 Obchodního zákoníku považovány i pohledávky a jiná práva a penězi ocenitelné jiné hodnoty²⁰. Věta druhá §89 odst. 13 TZ ještě výslovně dodává, že ustanovení o věcech se vztahují i na cenné papíry²¹.

Musí se jednat o majetek cizí, tedy takový, který pachateli nepatří vůbec, nebo mu nepatří zcela a podíl k němu má i jiná osoba. Typickým příkladem podvodu spáchaného ke škodě majetku, který pachateli patří jen zčásti může být podvod ke škodě majetku v podílovém spoluvlastnictví. V jednom svém rozhodnutí nicméně dospěl Krajský soud v Ostravě²² k názoru opačnému a stanovil, že nejde o majetek cizí v případě, kdy se jedná o majetek nabytý z prostředků získaných společnou činností účastníků sdružení podle § 829 a násl. Občanského zákoníku, kterého je pachatel účastníkem. Mám za to, že taková interpretace je v rozporu jednak s jinak ustálenou judikaturou, jakož i s právní naukou.

Věcí cizí je i majetek obchodní společnosti pro jejího, byť třeba většinového, společníka.

Vyvstává však otázka, jak je to s bezpodílovým spoluvlastnictvím manželů, v tomto ohledu judikatura vychází ze specifika tohoto majetkového uspořádání spočívající mimo jiné ve faktu, že oba manželé vlastní předmět bezpodílového spoluvlastnictví zcela a proto jej nepovažuje za majetek ani z částí cizí.²³

iv) Objektivní stránka

Obligatorními znaky objektivní stránky trestného činu jsou jednání, jeho následek (resp. následky) a příčinná souvislost mezi jednáním a způsobeným následkem.

(a) **Jednání**

Trestní právo chápe jednání jako spojení složky vnitřní (psychické) – vůle a složky vnější (fyzické) – projevu vůle. Aby šlo o jednání ve smyslu trestního práva, musí bezpodmínečně existovat obě tyto složky. Jednáním tedy není pouhé pojetí myšlenky či přání, dokud nedojde k takovému projevu, který v reálném světě vede k jejich uskutečnění. Jednáním pak není ani fyzický projev (pohyb), který však není projevem vůle samotného hybatele (tu vylučuje například fyzické násilí vynucující takový pohyb). Jednáním ale je čin spáchaný

²⁰ Zpravidla to budou pohledávky, obchodní podíly apod.

²¹ Tímto ustanovením je pamatováno na dematerializované cenné papíry, tedy cenné papíry zaknihované.

Listinné cenné papíry jsou považovány za věc.

²² Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 4.9.1995, sp. zn. 2 To 516/95

²³ č. 32/1969 Sb. rozh. tr.

v krajní nouzi, neboť jeho původce projevuje svou vůli zachovat se určitým způsobem, trestní odpovědnost je však vyloučena trestním právem předvídanými okolnostmi vylučujícími protiprávnost. Trestní zákon neomezuje jednání jen na aktivní konání (jednání komisivní), ale jednáním je i opominutí takového konání, k němuž byl pachatel podle svých okolností i poměrů povinen (jednání omisivní) (§89 odst.2 TZ). U podvodu to bude typicky zamlčení podstatných skutečností. Trestný čin podvodu patří mezi ty trestné činy, které charakterizuje více jednání, z nichž jedno směřuje k druhému (využití něčího omylu a obohacení sebe nebo jiného).

Objektivní stránka trestného činu podvodu tedy spočívá v následujícím:

- Pachatel uvede jinou osobu v omyl, využije jejího omylu nebo jí zatají podstatné skutečnosti (první jednání pachatele).
- V důsledku svého omylu (příp. nedostatku znalosti podstatných skutečností) provede pomýlená osoba majetkovou dispozici (příčinná souvislost).
- Touto dispozicí vznikne na majetku, který pachateli nepatří zcela ani zčásti, škoda nikoliv nepatrná (následek, resp. účinek) a
- pachatel či někdo jiný se tím obohatí (případně druhé jednání pachatele).

Na podvodu tak tedy mohou být zainteresovány až čtyři osoby: pachatel, osoba jednáající v omylu, osoba poškozená a osoba obohacená²⁴.

Omyl je rozpor mezi představami určité osoby se skutečností. Může jít o představu od reality zcela odlišnou nebo i o představu výrazně nedostatečnou.

Pachatel uvede jinou osobu v omyl zpravidla aktivním jednáním, například sdělováním nepravdivých informací o původu či kvalitě věci či služby. Může jít o jednání, které je konáním nebo opomenutím, popř. o konkludentní jednání. Uvést v omyl lze například i úmyslným uplatněním nekrytého šeku²⁵.

Byl-li omyl vyvolán okolnostmi, k nimž pachatel nepřispěl, ale jichž si byl, na rozdíl od osoby podvedené, vědom a zneužije jich, využívá tak omylu jiné osoby.

Pachatel zamlčuje podstatné okolnosti, pokud úmyslně opomine uvést jemu známé rozhodné skutečnosti. Musí se jednat o skutečnosti natolik významné, že byla-li by si jich podvedená osoba vědoma, nepřistoupila by k majetkové dispozici buď vůbec, nebo by ji učinila jinak²⁶.

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16.7.2003, sp. zn. 5 Tdo 443/2003

²⁵ č. 45/96 Sb. rozh. tr.

²⁶ O omylu podvedené osoby však musí pachatel vědět již v době, kdy dojde k obohacení jeho či jiné osoby, uvědomí-li si pachatel omyl osoby až dodatečně, nemůže svým jednáním naplnit skutkovou podstatu trestného činu podvodu (mohlo by se ale jednat o trestný čin zatajení cizí věci).

Osobou jednající v omylu může být i osoba právnická, jednala-li v omylu fyzická osoba, oprávněná v dané věci učinit příslušný právní úkon spojený s majetkovou dispozicí jménem právnické osoby nebo v jejím zastoupení. Za stejných podmínek může být právnická osoba i osobou poškozenou. Z hlediska zákona totiž není rozhodné, zda osoba uvedená v omyl je právě osoba poškozená nebo osoba, jejímž prostřednictvím byl poškozen někdo jiný²⁷.

Dispozice majetkové povahy je implicitní podmínkou naplnění skutkové podstaty trestného činu. Je podstatnou (a nezbytnou) částí příčinného vztahu spojující první a druhé jednání pachatele se způsobením trestněprávně relevantního následku. Jedná se o určité majetkové plnění, jímž na jedné straně dochází ke škodě na majetku poškozené osoby a na straně druhé k obohacení pachatele nebo třetí osoby.

Obohacením je neoprávněné zvětšení majetku pachatele nebo třetí osoby v důsledku podvodného jednání. „Znak „obohacení jiného“ je splněn i tehdy, dojde-li podvodným jednáním pachatele k obohacení blíže neurčené osoby anebo i skupiny osob.“²⁸

(b) Následek

Následek trestného činu je v nauce vymezován jako „porušení nebo ohrožení hodnot, které jsou objektem trestného činu“²⁹. U některých trestných činů tak dochází k jejich dokonání (resp. naplnění všech znaků skutkové podstaty) pouhým ohrožením chráněných zájmů. Z formulace skutkové podstaty trestného činu podvodu (kdo stanoveným jednáním způsobí na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou) nám však jednoznačně vyplývá, že podvod je trestným činem ryze poruchovým. Vzhledem k tomu, že je u něj vyžadován i účinek (změna na hmotném předmětu útoku - škoda na konkrétním cizím majetku), je podvod trestným činem materiálním (výsledčným).

Jeho následkem je tedy vždy škoda na cizím majetku a tato škoda musí dosahovat určité, zákonem stanovené minimální výše. Zákon výslovně hovoří o škodě nikoliv nepatrné. Tato zákonná hranice nebezpečnosti činu pro společnost dělí jednání, která jsou a budou kvalifikována jako trestné činy a která jako přestupky. V konkrétních skutkových podstatách tedy používá zákonodárce obecných pojmů vyjadřujících obsah a rozsah škody na majetku způsobené trestným činem. Interpretační pravidlo k těmto obecným hodnotícím pojmům nalezneme v odst. 11 § 89 TZ.

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16.7.2003, sp. zn. 5 Tdo 443/2003

²⁸ č. 18/1991 Sb. rozh. tr.

²⁹ Novotný, O., Dolenský, A., Jelínek, J., Vanduchová, M. Trestní právo hmotné – I. Obecná část. Praha: Aspi Publishing, 2003 str. 118, Jelínek, J. a kolektiv, Trestní právo hmotné obecná část zvláštní část. 1. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2005 cit. str. 119

Při stanovování výše škody je nutné vycházet ze skutečné majetkové hodnoty, o kterou byl majetek poškozeného zmenšen, nikoliv z výše přírůstku na majetku pachatele. Podstatná je tedy skutečná hodnota věcí, nikoliv hodnota, která byla v rámci podvodného jednání mezi zúčastněnými osobami dohodnuta³⁰. Tato skutečná hodnota věcí se stanovuje dle ceny předmětu v době, kdy škoda vznikla.³¹ Předmětná cena je cena tržní³².

(c) Příčinná souvislost mezi jednáním a následkem

Dalším obligatorním znakem skutkové podstaty je příčinný vztah (kauzální nexus) mezi jednáním a následkem. Trestní právo vychází při nalézání příčinného vztahu z teorie podmínky, podle níž je příčinou každý jev, bez něhož by jiný jev nenastal, resp. by nenastal způsobem, jakým nastal. Jednání pachatele tak může být jen jednou z více okolností zapříčiňujících následek. U jednotlivých, pro trestněprávní účely uměle z reality izolovaných, příčin je však nutno rozlišovat, nakolik jsou významné pro způsobený trestněprávně relevantní následek. Různorodost závažnosti příčin pro způsobení následku se nazývá gradace příčinné souvislosti. Při zkoumání příčinné souvislosti však nelze nahrazovat skutečné příčiny příčinami teoreticky možnými, které by vedly ke stejnému následku. Podvod tak bude spáchán i tehdy, pokud by osoba jednající v omylu učinila stejně i z příčin jiných než z vlastního omylu. Vývoj příčinné souvislosti však musí být vždy zahrnut zaviněním a to alespoň v hrubých rysech. Pachatel nemůže být odpovědný za následek, který nezavinil.

c) Trestní sazby podle §250 TZ

1) Kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.

2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu nikoli malou.

3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo

b) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v

³⁰ č. 42/1990 Sb. rozh. tr.

³¹ Pokud se cena v době spáchání trestného činu podstatně liší od ceny v době rozhodování o trestném činu, je třeba ji také zjistit. Cena předmětu útoku v době rozhodování o trestném činu je okolností důležitou pro rozhodování o vině a trestu. č. 14/1987 Sb. rozh. tr.

³² č. 28/1971 Sb. rozh. tr.

odstavci 1 škodu velkého rozsahu.

Obecně lze tedy říct, že jednotlivá rozmezí sankcí za spáchání trestného činu podvodu jsou odstupňovány podle výše škody. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, které se neodvíjí od majetkových hodnot, jsou dvě. Prvním z nich je případ, kdy byl trestný čin podvodu spáchán členem organizované skupiny (§ 250 odst. 3 písm. a). Vzhledem k vyššímu stupni nebezpečnosti takto spáchaného trestného činu, je stanoveno rozmezí trestní sazby 2 – 8 let. Stejná trestní sazba pak hrozí i tomu pachateli, který trestným činem způsobí následek zvláště závažný a jiný než-li škodu.

Vzhledem k výši škody na cizím majetku jsou dána následující rozmezí možné délky trestu odnětí svobody. Základní trestní sazba je v případě spáchání škody nikoliv nepatrné, tedy nejméně 5000 Kč až na dvě léta odnětí svobody (příp. zákaz činnosti, peněžitý trest nebo propadnutí věci). Za způsobení škody nikoliv malé, tedy nejméně 25 000 Kč může být pachatel podvodu odsouzen na 6 měsíců až tři léta (nebo k peněžitému trestu). Byla-li osoba poškozená připravena nejméně o 500 000 Kč, může podvodník strávit ve vězení 2 až 8 let. Na celých 12 let pak může být pachatel odsouzen za předpokladu, že svým podvodným jednáním zavinil škodu čítající nejméně 5 000 000 Kč.

Pro odsouzení k základní sazbě až na dvě léta trestu odnětí svobody je nutné prokázat pachateli úmysl i vzhledem k následku – tedy ke způsobení škody nejméně 5000 Kč. Nicméně k trestnímu postihu pachatele podvodu, který svým jednáním způsobil některý z ostatních tzv. těžších následků, jejichž existence je důvodem použití vyšší trestní sazby v rozmezích jak jsou vymezeny výše, postačí prokázání nedbalostního zavinění ve vztahu k tomuto následku.

d) Pokus trestného činu podvodu podle § 250 TZ

Pokusem trestného činu jak jej vymezuje § 8 TZ je jednání pro společnost nebezpečné, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo.

Trestní postih tedy nastupuje i vůči pachatelům, kteří díky nevhodně zvolenému způsobu spáchání nebo prostředkům v konkrétním případě nezpůsobí následek zákonem předvídaný. Například pachatel, který se pokusil na podané sázence Sportky zřetelně přeškrtnat již jinak zatržená čísla, tak aby odpovídala již provedenému losování, za úmyslem vylákat výplatu výhry, se tak může dopustit pokusu trestného činu podvodu i tehdy, nebyla-li výhra vyplacena, vzhledem ke zjevnému zásahu do sázenky³³.

³³

č. 36/1983 Sb. rozh. tr.

V případě, kdy pachatel sice dokonal jednání v základní skutkové podstatě, ale jeho úmysl směřoval ke způsobení některé okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby jak ji předvídá zákonné ustanovení, bude tento pachatel odpovědný za pokus trestného činu podle tohoto přísnějšího ustanovení a nikoliv za trestný čin za mírněji trestné ustanovení základní.

e) Napříč některými podvodnými jednáními, která se vyskytují v praxi

Skutková podstata podvodu zahrnuje nepřehlednou škálu velmi různorodých jednání. Pro barvitější představu rozmanitosti podvodů a vynalézavosti podvodníků, dále jen stručně uvádím některá jednání, která naplňují znaky trestného činu podvodu.

Jednou z nejčastějších forem podvodných jednání bývá využívání půjček. Zpravidla se bude jednat o normální půjčky, stěžejním je zde počáteční úmysl pachatele půjčené prostředky nevrátit. Omylem je v tomto případě přesvědčení věřitele, že půjčené prostředky dostane zpět. V praxi nejsou vzácné ani případy účelově určených půjček. U nich je typické, že pachatel nechce prostředky na dohodnutý účel vůbec použít. Byl to třeba případ, kdy podvodník převzal skoro 200 000 Kč od známého s tím, že mu za ně zajistí automobil na leasing. Větší část peněz pak použil pro osobní potřebu³⁴.

Dalším zaznamenaným způsobem spáchání tohoto trestného činu je podvod prostřednictvím klamavé inzerce. Od května 1999 do konce ledna 2000 nechával jistý pán tisknout inzeráty a letáky, v nichž nabízel lidem zajímavou možnost práce doma. Ten, kdo ho kontaktoval s vyhlídkou na lákavé zaměstnání vykonávané v poklidu domova, obdržel všehovšudy poštovní balíček na dobírku. Žadatel tedy dobírku zaplatil a až po jejím otevření zjistil, že tento balíček obsahuje pouze určité množství samolepek. Ty nejenže samozřejmě nikterak nezakládaly slibovaný a očekávaný pracovní poměr, byly ještě ke všemu nadměru předražené. Inzerent byl uspokojen zaplacením dobírky. Své jednání, jímž cestou inzerátu uváděl jeho čtenáře v omyl tím, že jim sliboval (za zaplacení dobírky za onen balíček) zaměstnání, které jim ovšem od samého počátku neměl v úmyslu poskytnout, považoval povedený podvodník za vynalézavý způsob podnikání³⁵.

Možný je i podvod spáchaný pomocí vlastní platební karty. Podvodníkem je totiž i ten, kdo využívá bankomat k opakovaným výběrům z vlastní platební karty, ačkoliv ví, že k takto vybíraným prostředkům nemá žádné právo, se tímto jednáním může obohacovat využíváním omylu ke škodě cizího majetku, konkrétně majetku bankovního ústavu. Specifická povaha

³⁴

č. 56/1994 Sb. rozh. tr

³⁵

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4.9.2003, sp. zn. 7 Tdo 933/2003

omylu, pachatelem nezpůsobená, nicméně seznaná, spočívala zde v neúčinně nastaveném zabezpečovacím systému bankomatu³⁶.

Podvod spáchaný předstíraným lékařským zákrokem zažila žena, která si mylně myslela, že je těhotná a požádala lékaře, aby její těhotenství za úplatu přerušil. Doktor, který si byl vědom, že dotyčná v očekávání není, peníze přijal a provedení lékařského zákroku pak pouze simuloval. I takové jednání je podvodem³⁷.

Snaha opatřit si finanční prostředky pomocí leasingových smluv, vedla jednoho pachatele k tomu, aby si v druhé polovině roku 1994 u několika leasingových společností najal věci v hodnotě téměř 300 000 Kč, které v zápětí prodal, aniž by kdy měl v úmyslu svůj dluh leasingové společnosti uhradit³⁸. Tímto jednáním se dopustil tzv. podvodu leasingového.

Privatizačního podvodu se dopustil pachatel JS. Ten si založil firmu za účelem privatizace. Objektem jeho privatizačních tužeb byl Grandhotel v Brně, jehož vyvolávací cena byla 3 000 000 000 Kč. K účasti na dražbě bylo nezbytné potvrzení banky o složení dražební jistiny ve výši 10% z vyvolávací ceny. On sám takové množství peněz v té době neměl, za to měl ale známého, který byl shodou okolností ředitelem jedné banky. Ten mu potřebné potvrzení vystavil. Jak ale uhradit cenu vydraženého Grandhotelu? Vzhledem k tomu, že firma dotyčného a jeho společníků, tak nakvap založená před samotnou dražbou, zcela očividně nedisponovala potřebnými prostředky a nebyl zde dán ani důvod domnívat se, že by se toto mohlo v blízké budoucnosti nějak změnit, vydražená částka tak samozřejmě nejen, že nebyla uhrazena v zákonné lhůtě 30 dnů, ale nebyla uhrazena vůbec. Nicméně JS Grandhotel fyzicky převzal a jménem své obchodní společnosti s ní fakticky hospodařil déle než jeden rok. Pan JS i jeho známý z banky byli nakonec v roce 2003 za výše uvedené jednání z roku 1993 odsouzeni pro trestný čin podvodu na 7 let.

„Front running“ je jednání obchodníka s cennými papíry, který nesdělí svému klientovi, který má zájem o koupi cenného papíru, že je možné jej sehnat za menší než maximální cenu, sám je za tuto nižší cenu koupí od jiného svého klienta a poptávajícímu klientovi je prodá jako své vlastní za cenu maximální. I takové jednání může být za splnění dalších podmínek kvalifikováno právě jako trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1 TZ.

Směnečný podvod spáchá ten, kdo vědomě podepíše směnku v době, kdy již měl a mohl důvodně předpokládat, že závazek jemu ze směnky vyplývající nesplní, zejména z důvodu nedostatku vlastních prostředků. Ani zavedení nové skutkové podstaty úvěrového podvodu

³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2.7.2003, sp. zn. 6 Tdo 634/2003

³⁷ č. 50/1992 Sb. rozh. tr

³⁸ č. 27/1996 Sb. rozh. tr

neulehčí břímě dokazování orgánům činným trestním řízením, neboť směnečný podvod, přestože se eskontu směnek říká eskontní úvěr, nelze dle §250b TZ postihnout. Důvody proč tomu tak je se zabývá v pasáži věnující se úvěrovému podvodu. Orgány činné v trestním řízení tedy budou muset pachateli prokázat, že již v době podepsání směnky byl dán důvodný předpoklad pachatele, že v době splatnosti směnky, nebude schopen svému závazku dostát.

Podvod fakturační je takové jednání, kterým odběratel uzavře smlouvu, resp. učiní objednávku s úmyslem zboží odebrat a nezaplatit za něj dohodnutou cenu. K naplnění skutkové podstaty zde není bez dalšího nutné, aby úmysl nezaplatit zahrnoval plán odběratele za zboží nezaplatit nikdy, ale může jít i o jednání, kterým má odběratel v úmyslu nezaplatit pouze ve sjednané lhůtě. Obohacení v tomto případě spočívá v neoprávněném užívání prostředků ve prospěch pachatele nebo třetí osoby.

Dodavatelského podvodu se může dopustit ten dodavatel, který inkasuje platbu, případně zálohu předem, v době, kdy je dán předpoklad jeho následné neschopnosti předmět závazku dodat. Kdo se dopustí takového jednání, nebude trestně odpovědný, prokáže-li se, že v době inkasování platby nemohl vědět o důvodech, na jichž je založena jeho neschopnost závazek plnit.

Podvod reklamační zahrnuje jednání spočívající v uplatnění neexistujících vad plnění, uplatnění vad v rozsahu větším než skutečném či takových vad, o kterých osoba nároky z vad uplatňující ví, že za ně neodpovídá osoba, vůči níž reklamaci uplatňuje. Podvodné samozřejmě nebude uplatňování práv z vad tehdy, bude-li jejich rozsah, případně existence sporná a o jejich oprávnění bude nutno rozhodnout až na základě odborného posudku.

f) Srovnání s vybranými trestnými činy

i) Podvod podle § 250 TZ vs krádež podle §247 TZ

Vzorový příklad skutkového děje: V říjnu roku 1920 cestoval pan FP vlakem a na okamžik zanechal svůj batoh v čekárně bez dozoru. Tam ho našel vrátný, který batoh převzal do své úschovy. V nádražní restauraci se pak vrátný ptal přítomných, zda není předmětný batoh některého z nich. Jeden z hostů restauračního zařízení se o batoh pohotově přihlásil a tvrdil vrátnému, že se jedná o jeho batoh. Dříve než-li však mohl podvodník odejít i s kořistí, vrátil se naštěstí skutečný majitel batohu pan FP a prokázal své vlastnické právo.

Námitkám pachatele, že se jednalo pouze o krádež a nikoliv o trestný čin podvodu soud nevyhověl z několika důvodů. Dle výše popsaného děje totiž vyplývá, že se nejednalo o krádež spáchanou na vlastníkovu batohu, ale o podvod spáchaný na vrátném. Pachatel totiž svým jednáním uvedl v omyl vrátného a učinil tak ke škodě majitele batohu. Tímto jednáním naplnil

skutkovou podstatu podvodu. Není totiž, jak bylo rozebráno již u objektivní stránky trestného činu podvodu, nutné, aby osobou poškozenou z podvodného jednání byla osoba jednající v omylu³⁹.

Stejně tak se krádeže nedopustil pachatel, který měl smlouvu o dodávání elektrické energie, když na počítadlo umístil svorku, která způsobila, že proud počítadlem neprocházel. Takové jednání bylo soudem kvalifikováno jako podvod, neboť o krádež ve smyslu §247 TZ může jít jen tehdy, když se věc dostane do moci pachatele bez přivolení oprávněné osoby. V popsaném případě nelze mluvit o tom, že by pachatel odebíral elektrický proud bez souhlasu elektrárny. Smlouva o odběru byla uzavřena. Pachatel, který byl na základě této smlouvy oprávněn elektřinu odebírat, však uvedl elektrárnu v omyl tím, že ve skutečnosti odebral více elektrického proudu, než měl na základě výkazu dle nainstalovaného počítadla zaplatit⁴⁰.

„Nicméně je-li omyl využit pouze k tomu, aby měl pachatel lepší přístup k majetku, který chce proti vůli oprávněného držitele odejmout, jedná se o krádež (pachatel předstírá, že je opravářem telefonních přístrojů, aby si zjednal přístup do bytu, kde odcizí věci ke škodě majitele bytu).⁴¹“

ii) Podvod podle § 250 TZ vs zpronevěra podle § 248 TZ

Jak trestný čin podvodu, tak i zpronevěry se od trestného činu krádeže odlišují především způsobem, jakým pachatel majetek neoprávněně získá. V případech obou těchto trestných činů totiž absentuje znak zmocnění se, pachatel tak získává prospěch od poškozeného (příp. třetí osoby) v podstatě s jeho svolením. Důležitým rozlišujícím faktorem mezi zpronevěrou a podvodem zkoumaným v praxi bývá otázka, zda byly prostředky svěřeny do péče pachatele oprávněně či nikoliv. Proto obchodní zástupce, oprávněný k vybírání záloh od zákazníků, který si tyto zálohy ponechá, dopustí se trestného činu zpronevěry. Pokud však takový obchodní zástupce má od zaměstnavatele výslovně zakázáno zálohy od zákazníků vyžadovat a vybírat a přesto tak učiní s úmyslem ponechat si tyto prostředky, poskytnuté mu zákazníky, kteří vycházejí z omylu, že tento je k vybírání takových částek oprávněn, dopouští se trestného činu podvodu. V takovém případě se totiž nejedná o prostředky svěřené, ale o prostředky lstivě vylákané⁴².

³⁹ Rt 938 Rozhodnutí Kr I 508/21 [Vážný.1922,IV:412]

⁴⁰ Rt 1891 Rozhodnutí Zm II 449/24 [Vážný. 1925, V:86-87]

⁴¹ Jelínek, J. a kol., Trestní zákon a trestní řád. Poznámkové vydání s judikaturou, 22. aktualizované vydání podle právního stavu k 1.3.2005, Praha, Linde Praha, a. s., 2005, cit. str. 280

⁴² Rt 3537 Rozhodnutí Zm I 136/29 [Vážný. 1929, XI:383-384]

iii) Podvod podle § 250 TZ vs zatajení věci podle § 254 TZ

Pachatel, který převzal a následně si ponechal peníze, které mu byly zaslány omylem jako odškodné za havárii motorového vozidla⁴³, jakož i pachatel, který požadoval vyplacení výhry za nalezený tiket výherní tiket Sportky, se nedopustil trestného činu podvodu, ale trestného činu zatajení věci dle § 254 TZ⁴⁴.

Taková kvalifikace je namístě, neboť v uvedených případech nevyvinul pachatel jakékoliv aktivní jednání směřující k vyvolání něčího omylu či alespoň k jeho využití. Na druhou stranu obě tato soudní rozhodnutí pocházejí z doby před účinností novely zavádějící do našeho právního řádu možnost spáchání trestného činu podvodu jednáním pasivním, zamlčením podstatných skutečností. Pachatel podvodu však vždy musí jednat po poznání omylu v příčinném vztahu k tomuto omylu tak, že ke škodě cizího majetku obohatí sebe nebo jiného. Zde bude tedy záviset rozhodnutí zejména na posouzení subjektivní stránky jednání. Pokud však přijme věc z cizího majetku v době, kdy ještě o omylu nevěděl a tento omyl si uvědomí až později, když již má věc ve své moci, jedná se o přivlastnění cizí věci, která se dostala do jeho moci omylem. Naplňuje tak skutkovou podstatu trestného činu zatajení věci dle § 254 TZ a nikoliv podvodu dle § 250 TZ.

iv) Podvod podle § 250 TZ vs. nepřímé úplatkářství podle § 162 TZ

Ten, kdo žádá anebo přijme úplatek, přičemž jen předstírá, že bude svým vlivem působit na výkon pravomoci veřejného činitele, ač to ve skutečnosti nemá v úmyslu uskutečnit, dopouští se trestného činu podvodu dle § 250 TZ a nikoliv nepřímého úplatkářství § 162 odst. 1 TZ. Naše trestněprávní úprava vychází z odpovědnosti za zavinění. Pokud pachatel svůj úmysl působit na výkon pravomoci veřejného činitele jen předstírá, není naplněna subjektivní stránka skutkové podstaty trestného činu dle § 162 odst. 1 TZ. Svým jednáním však pachatel úmyslně vyvolává v jiném omyl o tom, že svůj vliv dohodnutým způsobem využije, ač tak učinit nehodlá, a za takové klamně slibované jednání dostane úplatek. Zaplacení úplatku pak bude ona majetková dispozice provedená osobou jednající v omylu, jejímž uskutečněním dojde ke škodě na majetku, který není ve vlastnictví pachatele. Bude tedy naplněna skutková podstata podvodu podle § 250 TZ.

Trestný čin nepřímého úplatkářství je dokonán již tím, že pachatel o úplatek požádá, podmínkou dokonání trestného činu podvodu však je vznik škody na cizím majetku. Pokud tedy pachatel požádá o úplatek, který dosud nepřijme, a bude předstírat, že za takový úplatek využije

⁴³ č. 17/1980 Sb. rozh. tr

⁴⁴ č. 29/1992 Sb. rozh. tr

svého vlivu na výkon pravomoci veřejného činitele, ač tak nebude mít v úmyslu činit, může být případně trestně odpovědný za pokus trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 §250 TZ⁴⁵.

g) Trestný čin podvodu podle § 185 návrhu nového trestního zákona

Skutková podstata trestného činu podvodu byla do návrhu nového trestního zákona přejata s jednou výraznou změnou. Tou je stanovení alternativní podmínky ke znaku způsobení škody nikoliv malé. Trestným by mohl podle tohoto ustanovení totiž být i ten, kdo by sice škodu nezpůsobil v dostatečné výši nebo dokonce žádnou, pokud byl za obdobný čin v posledních dvou letech postižen. Slovy zákonodárce tomu tak je „Vzhledem k tomu, že ve společnosti se také rozšířilo opakované páchání majetkových přestupků formou podvodu, návrh v odstavci 1 písm. b) zavádí trestnost pro trestný čin zpronevěry (resp. podvodu), jestliže pachatel byl v posledních dvou letech za obdobný čin postižen (nikoli odsouzen nebo potrestán).“⁴⁶

Stejná jako dosavadní je i základní trestní sazba za spáchání tohoto činu⁴⁷. Rozdíly ovšem nacházíme v následujících odstavcích upravujících okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby⁴⁸. Ty v návrhu upravují typově závažnější případy obdobně, jako je tomu u majetkových trestných činů krádeže, zpronevěry nebo i neoprávněného užívání cizí věci. Jednou z nových výslovně upravených okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby, typickou pro trestné činy majetkové, je právě případ speciální recidivy⁴⁸.

Další rozdíl oproti dosavadní platné právní úpravě pak spočívá v tom, že v navrhovaném znění trestního zákona je v odst. 6. § 185 výslovně stanovena trestnost přípravy k trestnému činu

⁴⁵ č. 32/1987 Sb. rozh. tr

⁴⁶ Z důvodové zprávy k vládnímu návrhu nového trestního zákona.

⁴⁷ Kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak škodu nikoli nepatrnou nebo byl v posledních dvou letech za obdobný čin postižen, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, propadnutím věci nebo zákazem činnosti. (z odst. 1 § 185 návrhu nového trestního zákona)

⁴⁸ z § 185 návrhu nového trestního zákona:

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, byl-li za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech, odsouzen nebo potrestán.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo

b) způsobí-li takovým činem větší škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného,

b) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek,

c) způsobí-li takovým činem jinému stav těžké nouze,

d) způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo

e) spáchá-li takový čin na věci, která je předmětem kulturní hodnoty nebo archiválií.

(5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin na věci činnosti.) patřící do sbírky muzejní povahy nebo na věci, která je kulturní památkou.

podvodu. Přitom dle současného trestního zákona č. 140/1961 Sb. je trestná příprava pouze k trestnému činu podvodu podle § 250 odst. 3 (§ 7 odst. 1, § 41 odst. 2 TZ) a podle odstavce 4. téhož paragrafu (§ 7 odst. 1, § 41 odst. 2, § 62 odst. 1 TZ).

Ve znění tohoto návrhu, jak byl schválen Poslaneckou sněmovnou a předán Senátu k projednání, byl pak vypuštěn onen znak zakládající trestnost i v případě nezpůsobení škody nikoliv nepatrné pachatelem, který byl již za podobný čin v posledních dvou letech postižen. Stejně tak došlo k vypuštění okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle písm. e) odst. 4 § 185⁴⁸.

5) Úvod k trestným činům pojistného a úvěrového podvodu podle § 250a a § 250b TZ – zákon č. 253/1997 Sb. a rozhodnutí Pl. ÚS 5/2000

V roce 1997 byla v Poslanecké sněmovně projednána a schválena významná novela trestního zákona č. 253/1997 Sb. Ta zasahovala do dosavadní trestně právní úpravy zejména ve dvou oblastech, v oblasti hospodářské a v oblasti drogové kriminality. Z důvodů narůstajících problémů způsobených zastaralým zákonem a kvůli stále se rozvíjejícím a kvantitativně výrazně narůstajícím trestným činům hospodářským, byla podvodná jednání v centru zájmu této novely. Ta nejen, že rozšířila jednání ve skutkové podstatě obecného podvodu podle § 250 TZ o jednání spočívající v zamlčení podstatných údajů, ale dále rozšířila okruh trestně právně postižitelných podvodných jednání o dva nové trestné činy. A to o trestný čin pojistného podvodu zařazený pod § 250a TZ a o trestný čin podvodu úvěrového v § 250b TZ. K tomuto vedla zákonodárce zejména vlna nárůstu jednání směřujících k zneužívání prostředků vylákaných na smluvním základě vztahu úvěrového nebo pojistného a s ním spojená důkazní tíseň orgánů činných v trestním řízení. Ti se totiž opakovaně setkávali s problémem dokazování úmyslu pachatele směřujícím k obohacení sebe nebo jiného ke škodě cizího majetku (v daných případech tedy majetku peněžních ústavů a subjektů podobných) pojatém již při začátku naplňování objektivní stránky⁴⁹. Dále se zákonodárcům jevila jako nedostatečná ochrana těchto majetkových vztahů spočívající v nezbytném znaku obecného trestného činu podvodu podle § 250 TZ ve způsobení škody. Také proto ne všechna jednání, která vykazovala vysokou společenskou nevhodnost, bylo možné postihnout jako vývojová stádia trestného činu podvodu podle § 250 TZ.

⁴⁹ V důvodové zprávě je výslovně zmíněno jednání, kdy se dlužník rozhodne použít úvěr na zcela jiný než-li určený účel bez souhlasu věřitele, kterýžto nápad ovšem pojme až po poskytnutí prostředků.

Obě nové skutkové podstaty tedy byly formulovány jako předčasně dokonané trestné činy a způsobení majetkové újmy se stalo pouze okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby a nikoliv formálním znakem skutkové podstaty jak je tomu u trestného činu „obecného“ podvodu podle § 250 TZ.

Během projednávání návrhu tohoto zákona došlo k bouřlivé diskuzi, která v průběhu druhého čtení v Poslanecké sněmovně vedla k podání návrhu na vypuštění těchto dvou nových skutkových podstat z návrhu novely kvůli nenápadnému obrácení důkazního břemene. Navrhovatel vypuštění těchto ustanovení se odvolával na možnou kolizi s čl. 11 odst. 1 Listiny, podle něhož vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Tomu vyhověno nebylo a dva nové trestné činy byly do našeho právního řádu vneseny s účinností od 1. 1. 1998. Nicméně pochybnosti o souladu těchto dvou ustanovení s předmětným článkem Listiny přetrvávaly a vypořádal se s nimi Ústavní soud na základě stížnosti doručené mu 4. 1. 2000. V odůvodnění zamítnutí této ústavní stížnosti zaznělo: „Je trestněpoliticky žádoucí a nutné, aby byla existující objektivní nerovnost v dopadech obecného a pojistného podvodu vyrovnávána trestněprávní úpravou. Ta se uvedeného úkolu zhostila tak, že kriminalizovala ne pouhé vyvolání majetkových poruch, jako v případě podvodu obecného, nýbrž také jejich "předpolí", tedy i činy, hrozící takovými poruchami. Takto odůvodněná širší a v tomto smyslu trestněprávně funkční „nerovnost“ je nezbytná k tomu, aby se celková ochrana před podvody různých typů stala podle práva vyrovnanou.“⁵⁰

a) Trestný čin pojistného podvodu podle § 250a TZ

(1) Kdo při sjednávání pojistné smlouvy nebo při uplatnění nároku na plnění z takové smlouvy uvede nepravdivé nebo hrubě zkrácené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.

(2) Stejně bude potrestán, kdo úmyslně vyvolá pojistnou událost, nebo kdo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje v úmyslu zvýšit vzniklou škodu.

Pojistnou smlouvu definuje zákon č. 37/2004 Sb. o pojistné smlouvě v § 2 jako smlouvu o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné. Tento zákon je v účinnosti od 1. 1. 2005.

Sjednáváním pojistné smlouvy je zahrnut postup při jejím uzavíráním jakož i při projednávání její změny.

⁵⁰

Pl. ÚS 5/2000

Uplatněním nároku je postup podle odst. 1 § 45 zákona č. 37/2004 Sb. o pojistné smlouvě, který spočívá v povinnosti pojištěného bez zbytečného odkladu oznámit pojistiteli vznik škodné události, skutečnost, že poškozený uplatnil proti pojistiteli právo na náhradu škody, a právo vyjádřit se ke své odpovědnosti za vzniklou škodu, k požadované náhradě škody a k její výši.

„Nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje jsou takové, že jejich obsah buď vůbec neodpovídá skutečnému stavu, o němž je podávána informace, anebo mu odpovídá jen částečně a zkresleně.“⁵¹

Pojistná událost je nahodilá skutečnost, blíže označená v pojistné smlouvě nebo ve zvláštním právním předpisu, na který se pojistná smlouva odvolává, se kterou je spojen vznik povinnosti pojistitele poskytnout pojistné plnění (§ 3 písm. b zákona č. 37/2004 Sb.).

„Udržováním stavu vyvolaného pojistnou událostí se rozumí jednání pachatele, kterým pojistnou událost, jež nastala bez jeho přičinění nebo jeho nedbalostním jednáním, resp. důsledky této pojistné události, prodlužuje nebo rozvíjí.“⁵²

Individuálním objektem tohoto trestného činu je primárně sjednávání pojistných smluv a plnění z nich, tedy obecně zejména majetek pojišťoven. S námitkou, že by taková zpřísněná trestněprávní ochrana majetku pojišťoven mohla zakládat nerovnost v ochraně vlastnického práva, které by bylo v rozporu s čl. 11 odst. 1 Listiny, se vypořádal Ústavní soud v mnou již citovaném nálezu Pl.ÚS 5/2000. Vedle argumentů z důvodové zprávy novely, tyto argumenty jsem ve skrže uvedla výše, zabýval se Ústavní soud i komparací se zahraničními trestněprávními úpravami, kde ve svých trestněprávních kodexech mají například zákony německé nebo rakouské podobná ustanovení. Nakonec vyvrátil domněnku nerovnosti vyplývající z objektu trestného činu pojistného podvodu také dovozením, že ačkoliv objektem, resp. i předmětem útoku tohoto trestného činu, je sice primárně majetek pojišťoven, v konečném důsledku je však chráněn i majetek jiných subjektů, které mohou být na pojistném vztahu zainteresovány, tedy nejen majetek pojistitelů, ale i dalších účastníků pojištění.

V § 250a nalézáme dvě samostatné základní skutkové podstaty. Objektivní stránka tohoto trestného činu je naplněna jednáním spočívajícím:

- v uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů či zamlčení podstatných údajů při sjednávání pojistné smlouvy nebo při uplatnění nároků z takové smlouvy (§ 250a odst. 1 TZ)

⁵¹ Novotný, O., Dolenský, A., Navrátilová, J., Púry, F., Rizman, S. Trestní právo hmotné – II. Zvláštní část. Praha: ASPI Publishing, 2004, cit. s. 87

⁵² Šámal, P., Púry, F., Sokolář, A., Štenglová, I. Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001., cit. s. 473

- ve vyvolání pojistné události nebo udržování stavu vyvolaného pojistnou událostí v úmyslu zvýšit vzniklou škodu (§ 250a odst. 2. TZ)

Na rozdíl od obecné skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 TZ., je ustanovení o pojistném podvodu v základních skutkových podstatách (odst. 1. a 2. §250a TZ) konstruováno jako tzv. předčasně dokonaný delikt, tedy jako zvláštní forma přípravy, kdy se k trestnosti nevyžaduje uvedení v omyl, ani využití omylu, ale postačí již uvedení nepravdivého nebo hrubě zkresleného údaje. Ve srovnání s podvodem podle § 250 TZ. se u pojistného podvodu nevyžaduje ani úmysl způsobit škodu nebo obohatit sebe nebo jiného. Způsobení škody je pouze okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby, jestliže škoda v patřičné výši skutečně vznikne (odst. 3, 4 písm. b), odst. 5 §250a TZ).

Rozdílem mezi oběma základními skutkovými podstatami podle odst. 1. nebo odst. 2. se zabýval Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 12.9.2002, sp. zn. 5 Tdo 614/2002. Judikoval, že tento rozdíl spočívá především v právní skutečnosti, která zakládá vznik pojistného vztahu. Vzhledem k tomu, že odst. 1. výslovně zmiňuje pojistnou smlouvu, je možné naplnit skutkovou podstatu podle tohoto ustanovení jen tehdy, směřuje-li útok proti vztahům vyplývajícím z takto založeného smluvního vztahu. Dle odst. 2. bude postižitelné jednání v případě jakéhokoliv pojistného vztahu, tedy nejen smluvního ale i zákonného pojištění.

Pachatelem trestného činu pojistného podvodu může být kterýkoliv ze subjektů pojistné smlouvy. Může jím tedy být nejen pojištěný, ale i samotný pojistitel, resp. vzhledem k tomu, že pojistitelem bude právnická osoba⁵³, bude v takových případech pachatelem konkrétní fyzická osoba - představitel pojistitele. Trestně odpovědným by pak byl například pracovník pojišťovny, který by klientovi (pojištěnému) při sjednávání pojistné smlouvy uvedl nepravdivé, nebo pravděpodobněji hrubě zkreslené údaje třeba o rozsahu plnění z pojistné smlouvy ve snaze přimět klienta k jejímu uzavření.

Ne výjimečným jednáním pak bude trestný čin pojistného podvodu spáchaný ve spolupachatelství představitelů obou stran pojistné smlouvy, které bude založeno na dohodě zástupce pojistitele a pojištěného. Snadno představitelnou formou této činnosti je například uznání nároku z pojistné smlouvy ze strany zástupce pojistitele, ačkoliv ten si bude vědom, že pojistná událost nenastala vůbec a nebo není jinak způsobilá založit nárok na pojistné plnění ze smlouvy.

Pachatelem dle odst. 2. však může být i osoba stojící mimo vztah vyplývající z pojistné smlouvy. V praxi se totiž vyskytují i jednání, kdy je to třetí osoba, kdo vyvolá škodnou událost,

⁵³ Pojistitelem podle § 3 písm. f zákona o pojistné smlouvě je právnická osoba, která je oprávněna provozovat pojišťovací činnost podle zákon o pojišťovnictví - zákon č. 363/1999 Sb.

nebo kdo udržuje stav jí vyvolaný. Jednání bývá motivováno úmyslem obohatit se z plnění pojišťovny na základě dohody s poškozeným. Do jednání třetí osoby, které by naplnilo skutkovou podstatu předmětného trestného činu však subjekt z pojistné smlouvy nemusí být zasvěcený vůbec, třetí osoba si tak může kupříkladu vyřizovat osobní účty s pojistitelem nebo může jít o pachatele jiného trestného činu, který se vyvoláním pojistné události pokusí zastříť další trestnou činnost.

Ke vzniku trestní odpovědnosti za trestný čin dle § 250a TZ se vyžaduje zavinění ve formě úmyslu. Není však vyžadován úmysl obohacovací ani poškozovací, pouze u jednání spočívajícím v udržování pojistné události je vyžadován úmysl přímý směřující ke zvýšení způsobené škody, resp. ke zvýšení pojistného plnění ze smlouvy vyplývajícího. Bude tedy třeba dokázat, že pachatel věděl, že vzniklý následek má znaky pojistné události a tento následek chtěl způsobit, nebo věděl, že jej může způsobit, a pro případ že se tak stane, s tím byl srozuměn. Trestnost takového jednání nebude naopak podmíněna tím, že pachatel jím úmyslně způsobenou pojistnou událost pojišťovně již oznámil v úmyslu protiprávně získat pojistné plnění, nebo dokonce takové plnění získal⁵⁴.

Co se týká trestních sazeb za trestný čin podle § 250a TZ, jednání naplňující znaky základních skutkových podstat mohou být postihnuty trestem odnětí svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci. Základní rozdíl spočívá ve faktu, že k jejich naplnění není vyžadován vznik škody vůbec, limitace způsobením škody v nikoliv nepatrné výši se zde tedy neuplatní.

Touto problematikou se zabýval soud v případě, kdy pachatel nahlásil škodnou událost na svém vozidle a zaměnil skutečné vozidlo viníka, které nemělo povinné ručení, za jiné, které takto pojištěno bylo. Zkoumanou otázkou byla problematika nebezpečnosti činu pro společnost odlišující trestný čin od přestupku z hlediska výše způsobené škody. Ta totiž ve zmíněném případě nedosahovala částky 5000 Kč. Nicméně soud správně dovedl ze zákonného znění trestného činu pojistného podvodu, že zde není výše způsobené majetkové škody součástí formálních znaků skutkové podstaty a proto její nedostatečná výše, případně dokonce neexistence, nezakládá bez dalšího nedostatečnost materiálního znaku. Nebezpečnost takového jednání pro společnost je dána praxí a četností jeho výskytu, jakož i mimo jiné samozřejmě promyšleným a vypočítavým jednáním pachatele, a bez dalšího proto nelze trestnost takové činu odmítnout pouze z důvodu neexistence způsobené majetkové škody, příp. její nedostatečné výše⁵⁵.

⁵⁴ Z důvodové zprávy k zákonu č. 253/1997 Sb.

⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5.5.2004, sp. zn. 3 Tdo 447/2004

Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby jsou pak konstruovány v zásadě stejně jako u trestného činu podvodu podle § 250 TZ. Nejvyšší trest odnětí svobody až na dvanáct měsíců připadá v úvahu, bude-li trestným jednáním způsobena na cizím majetku škoda velkého rozsahu.

i) Trestný čin pojistného podvodu podle § 186 návrhu nového trestního zákona

§ 186 upravující trestný čin pojistného podvodu podle návrhu nového trestního zákona:

(1) Kdo při sjednávání pojistné smlouvy nebo při uplatnění nároku na plnění z takové smlouvy uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, propadnutím věci nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán,

kdo vyvolá nebo předstírá událost blíže označenou v pojistné smlouvě nebo událost, na kterou se vztahuje zákonné pojištění, v úmyslu ji uplatnit jako pojistnou událost, nebo

kdo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje v úmyslu zvýšit vzniklou škodu a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, byl-li za čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 v posledních třech letech, odsouzen nebo potrestán.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo

b) způsobí-li takovým činem větší škodu.

(5) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo

b) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(6) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.

(7) Příprava je trestná.

V základních skutkových podstatách tohoto trestného činu podle prvních dvou odstavců došlo k závažné změně vyplývající z ryze formálního pojetí trestného činu v návrhu nového trestního zákona, která spočívá ve stanovení limitace trestnosti způsobením škody nikoliv nepatrné. Tím tento trestný čin ztrácí poněkud problematickou povahu předčasně dokonatého trestného činu a k trestní odpovědnosti za čin dokonaný je nutné tento znak naplnit. Nicméně i u tohoto trestného činu je podle návrhu nového trestního zákona stanovena trestnost přípravy (§ 186 odst. 7. návrhu), která je podle platného práva trestná pouze u přípravy k trestnému činu pojistného podvodu podle § 250a odst. 3. a odst. 4. TZ. Ve skutkové podstatě podle druhých odstavců je potom upřesněna formulace, kdy jsou slova: „událost blíže označená v pojistné smlouvě nebo událost, na kterou se vztahuje zákonné pojištění.“ v současném znění této

skutkové podstaty nahrazena pouze termínem „pojistná událost“, což je, dle mého názoru, formulace naprosto jasná a dostatečná.

b) Trestný čin úvěrového podvodu podle § 250b TZ

- (1) Kdo při sjednávání úvěrové smlouvy či v žádosti o poskytnutí subvence nebo dotace uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.
- (2) Stejně bude potrestán, kdo bez souhlasu věřitele nebo jiné oprávněné osoby použije úvěr, subvenci nebo dotaci na jiný než určený účel.

Smlouvu o úvěru upravuje obchodní zákoník 513/1991 Sb. v § 497 jako smlouvu, jíž se zavazuje věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky. Smluvní vztahy na základě takové smlouvy budou tzv. absolutními obchody, budou se tedy řídit režimem obchodního zákoníku nehledě na povahu účastníků závazku. Dle takové interpretace není možné pod tento smluvní typ zařadit úvěry zbožové ani obchodní (viz níže).

Legální definici pojmu úvěr v TZ nenalezneme. Obecně je pojem úvěr současně pojmem ekonomickým i právním. Ve smyslu ekonomickém je úvěr formou dočasného postoupení peněžních prostředků nebo zboží věřitelem dlužníkovi na principu návratnosti, přičemž podle formy poskytnutí a splácení se rozeznávají tři druhy úvěrů: peněžní (poskytnuté a splácené v penězích), zbožové (poskytnuté a splácené ve zboží), a obchodní (poskytnuté ve zboží a splácené v penězích). Tyto zbožové a obchodní úvěry vznikají na základě smluvně dojednaných platebních podmínek za situace, kdy kupující může se zbožím nakládat dříve, než je zaplatí⁵⁶. Budeme-li však vycházet ze zákona 21/1992 Sb. o bankách je v § 2 písm. b) úvěr vymezen jen jako v jakékoliv formě dočasně poskytnuté peněžní prostředky.

Je tedy zcela evidentní, že oba pojmy rozhodně nemají stejný obsah. Z gramatického výkladu však jasně vyplývá, že podle tohoto odstavce nebudou chráněny jiné vztahy taktéž spočívající v dočasném poskytnutí peněžních prostředků (poskytnutých na jiném základě než-li na základě smlouvy o úvěru podle výše uvedeného pojetí), které ovšem zřejmě budou spadat pod pojem úvěru, jak jej zákonodárce uvádí v odstavci druhém předmětného paragrafu. K takovému striktnímu výkladu se připojila i právnická fakulta v Praze, která ve svém vyjádření ke stanovisku Nejvyššího soudu⁵⁶ uvedla, že nelze pod pojem úvěrová smlouva zahrnovat i takové úvěry, které nejsou poskytnuty na základě smluvního typu předvídaného zákonodárcem a není proto možné chránit tímto ustanovením i úvěry poskytnuté na jiném základě. Takovými jsou

⁵⁶

č. 6/2004 Sb. rozh. tr

například úvěr spotřebitelský nebo leasingový (tedy úvěry obchodní). Hlavní důvod odmítnutí jiného výkladu je spatřován v možné kolizi se zásadou nullum crimen. I Nejvyšší soud ve své argumentaci uváděl, že předmětem úvěrové smlouvy tedy mohou být pouze prostředky peněžní, nikoliv tedy zboží ani služby.

Vzhledem k problémům spojeným s výše uvedeným výkladem pojmů úvěrová smlouva a úvěr vyvstala sporná otázka i ohledně subjektu, který může být poskytovatelem úvěru ze smlouvy o úvěru. Sjednání soudního výkladu tohoto problému bylo druhým úkolem, který měl Nejvyšší soud vyřešit ve svém rozhodnutí⁵⁶. Soud nakonec vyjádřil názor, že takovým poskytovatelem nemusí být pouze banka, nýbrž i jiný subjekt poskytující v rámci svého předmětu podnikání úvěry (např. družstevní záložny, stavební spořitelny) nebo i jiné subjekty, pokud poskytnou úvěr na základě smlouvy o úvěru. S takovým výkladem se plně ztotožňuji a mohu pouze dodat, že jiný výklad by mi připadal protismyslný vzhledem k tomu, že by tak byla v těchto případech poskytnuta trestněprávní ochrana pouze bankám, u nichž je dán vyšší předpoklad obratnosti a opatrnosti v obchodních stycích než-li u jiných subjektů, které mohou úvěry taktéž poskytovat.

„Dotace jsou finanční prostředky poskytované, zpravidla bez právního nároku, ze státního rozpočtu, z jiných veřejných rozpočtů či z jiných zdrojů a to zejména krajům, obcím, právnickým a fyzickým osobám, politickým stranám a občanským sdružením. Dotace jsou zpravidla poskytovány jako účelové a jejich použití je podmíněno finančním vypořádáním, tj. poskytnutím přehledu o čerpání a použití finančních prostředků žadatelem a vrácením nepoužitých prostředků.“⁵⁷

„Subvencí se obecně rozumí finanční podpora poskytovaná z veřejných prostředků.“⁵⁸

Nepravdivým údajem je podle stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 26. 4. 2000 č.7/2000 pouze údaj, který není v souladu se skutečným stavem a který pachatel vědomě lživě uvede při sjednávání úvěrové smlouvy či v žádosti o poskytnutí dotace nebo subvence. Trestné však uvedení takových údajů bude jen v případě, že se bude jednat o údaje nebo informace podstatného charakteru.

Za podstatné informace jsou považovány, jak bylo uvedeno již u výkladové části ke skutkové podstatě trestného činu podvodu podle § 250 TZ, skutečnosti natolik významné, že byla-li by si jich podvedená osoba vědoma, nepřistoupila by k majetkové dispozici buď vůbec, nebo by ji učinila jinak. Za konkrétní příklad může posloužit případ, kterým se zabýval Nejvyšší

⁵⁷ Novotný, O., Dolenský, A., Navrátilová, J., Púry, F., Rizman, S. Trestní právo hmotné – II. Zvláštní část. Praha: ASPI Publishing, 2004, cit. s. 90

⁵⁸ Šámal, P., Púry, F., Sokolář, A., Štenglová, I. Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, cit. str. 476

soud ČR v usnesení ze dne 24.3.2004, sp. zn. 7 Tdo 312/2004. Šlo o situaci, kdy jednatel společnosti žádal banku o poskytnutí úvěru a v žádosti o tento úvěr neuvedl skutečnost, že na společnost byl uvalen konkurz. Této skutečnosti si byl pachatel velmi dobře vědom, neboť návrh na prohlášení konkurzu na majetek této společnosti podal u příslušného krajského soudu on sám. Jeho námitce, že v bankovním formuláři žádosti o poskytnutí úvěru nebyl dotaz na takovou okolnost, nebylo vyhověno právě vzhledem k tomu, že podstatný charakter takové skutečnosti je jistě nesporný. Banky totiž za normálních okolností neposkytují úvěr finančně nesolventním žadatelům, natož pak žadatelům, na jejichž majetek byl z důvodu neschopnosti dostat svým finančním závazkům prohlášen konkurz.

Věřitelem je míněna ta smluvní strana, která se zavazuje úvěr poskytnout.

Oprávněnou osobou je ten, kdo poskytuje dotaci nebo subvenci.

Jiný než stanovený účel je dovozován zejména z konkrétní formulace tohoto účelu v úvěrové smlouvě nebo při poskytnutí dotace či subvence a z jeho rozporu se skutečným použitím prostředků pachatelem.

§ 250b TZ zahrnuje kromě formulace podvodu úvěrového i podvod subvenčně dotační, lišící se zejména sekundárním objektem, neboť dotace i subvence, jakkoliv v trestním zákoně nenalzáme jejich legální vymezení a ani sám zákonodárce nepoužívá tyto termíny v jiných právních předpisech zcela jednoznačně, mají základní společné znaky. V obou případech se jedná o finanční podporu poskytnutou z veřejných prostředků. V případě dotačně subvenčního podvodu jsou tedy chráněny tyto prostředky, příp. jejich použití v souladu s účelem poskytnutí, které jsou zákonem chráněny.

Konstrukce skutkových podstat tohoto trestného činu je ve své podstatě shodná jako u trestného činu pojistného podvodu. Jedná se o trestný čin ohrožovací, ke vzniku trestní odpovědnosti zde není vyžadován vznik poruchy, resp. vznik škody. Dojde-li k poruše, je na to, stejně jako u pojistného podvodu, pamatováno v kvalifikovaných skutkových podstatách. K trestnosti se zde nevyžaduje dokonce ani úmysl způsobit škodu a ani úmysl obohacovací, a navíc není nutné ani uvedení v omyl nebo jeho využití, trestnost totiž zakládá již uvedení nepravdivého nebo hrubě zkresleného údaje. I tento trestný čin je tedy konstruován jako tzv. předčasně dokonaný delikt.

Ze znění trestného činu úvěrového podvodu nám vyplývá více samostatných skutkových podstat. Činu trestného dle § 250b odst. 1 TZ se dopustí ten, kdo při sjednávání úvěrové smlouvy či v žádosti o poskytnutí subvence nebo dotace uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí. Tento trestný čin je dokonán již uvedením informací povahy

v zákoně stanovené nebo zamlčením podstatných údajů. Nemusí tedy k poskytnutí dotace, subvence nebo úvěru vůbec dojít.

Pachatelem může být kterýkoliv účastník úvěrové smlouvy, zpravidla to bude dlužník, může jím však být i fyzická osoba oprávněná jednat za právnickou osobu dlužníka či věřitele (poskytovatele úvěru)⁵⁹. Odsouzen tak byl třeba pracovník firmy Home Credit, a.s., který po předchozí dohodě s dlužníkem, resp. žadatelem o úvěr, uvedl do jeho žádosti nepravdivé údaje o výši příjmů tohoto klienta. Trestné pak bude jednání věřitele, pokud žadateli při poskytnutí úvěru zamlčí celkovou částku úroků, kterou bude muset zaplatit. Zásada, podle níž nemůže být trestný ten, k jehož ochraně je příslušné ustanovení určeno, se v tomto případě neuplatní. Osoba, která účastníku úvěrové smlouvy pouze opatří potřebné nepravdivé podklady, může být jen pomocníkem, přičemž o pomoc ve smyslu § 10 odst. 1 písm. c) TZ. půjde jen v případě, kdy jednání pachatele (účastníka úvěrové smlouvy) dosáhne stadia pokusu nebo dokonání trestného činu⁶⁰.

U dotací či subvencí může být pachatelem žadatel o takovou podporu.

Ten, kdo bez souhlasu věřitele nebo jiné oprávněné osoby použije úvěr, subvenci nebo dotaci na jiný než určený účel, bude trestně odpovědný za jednání podle odst. 2. § 250b TZ.

Aby mohl být trestný čin podle odstavce 2. dokonán, musí přirozeně dojít k poskytnutí předmětných prostředků, vázaných na určitý účel, který použití těchto prostředků pachatelem stanoveným způsobem omezuje.

Zde může být pachatelem dlužník u úvěru, u dotace či subvence jejich příjemce.

Subjektivní stránka obou skutkových podstat vyžaduje úmyslné zavinění, to však nemusí směřovat ke vzniku škody a ani k obohacení pachatele či třetí osoby.

V praxi se také velmi často objevují podvody ve vztazích založených smlouvou leasingovou a obdobných smluv umožňující koupi zboží na splátky. Popularita tohoto způsobu nakupování roste závratnou rychlostí a proto se stále hlasitěji ozývají hlasy volající po obdobné konstrukci ochrany takto založených právních vztahů jakou mají právě vztahy vyplývající ze smlouvy o úvěru. Právní povaha leasingu ani koupě zboží na splátky totiž nespočívá v dočasném poskytnutí peněžních prostředků a proto mohou být podvody z těchto vztahů vyplývajících trestány jen dle § 250 TZ, nastává u nich tedy obdobná důkazní tíseň jako u podvodů úvěrových před účinností novely č. 253/1997 Sb.

Obdobný problém lze nalézt u dalších právních vztahů, které sice vznikají za účelem poskytnutí prostředků zájemcům pro finančního zajištění, ale nejsou založeny smlouvou o úvěru

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.5.2004, sp. zn. 6 Tdo 545/20
⁶⁰ č. 27/2001 Sb. rozh. tr.

ani nespočívají v přímém poskytnutí peněžních prostředků. Jedná se například o tzv. eskontní úvěr, jehož právní povaha spočívá v koupi směnky.

i) Trestný čin úvěrového podvodu podle § 187 návrhu nového trestního zákona

V navrhovaném znění skutkové podstaty tohoto trestného činu byla současně platná skutková podstata úvěrového podvodu očištěna o skutkovou podstatu podvodu subvenčně dotačního, který má samostatné ustanovení. K další změně došlo na základě zkušeností z praxe, že některé úvěrové smlouvy vážou čerpání úvěru na splnění určitých podmínek, a proto by byl, podle nově formulované skutkové podstaty, trestně odpovědným nejen ten, kdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo zamlčí údaje podstatné při uzavírání úvěrové smlouvy, ale i ten, kdo tak učiní při čerpání úvěru.

Zdá se mi být poněkud na škodu, že se u tohoto trestného činu navrhovatelé nepoučili z problémů spojených s nejednoznačným obsahem použitých termínů a navrhovala bych vložit ještě ustanovení, které by obsahovalo legální definici pojmu úvěr.

Stejně jako u podvodu pojistného i zde navrhovatelé vycházejíce z formálního pojetí trestného činu limitují trestnost výši finanční částky neoprávněně získané, resp. užívané. Ve skutkové podstatě podle prvního odstavce se tak formálním znakem stává způsobení škody nikoliv nepatrné⁶¹. Trestný podle odstavce druhého téhož paragrafu bude pak ten, kdo bez souhlasu věřitele použije prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel, a to v rozsahu nikoli malém. Zde tedy formální znak nespočívá explicitně ve výši trestným jednáním způsobené škody, ale ve velikosti zneužitých prostředků⁶².

Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby jsou konstruovány obdobně jako u jiných majetkových trestných činů dle návrhu nového trestního zákona⁶³.

⁶¹ § 187 odst. 1 návrhu nového trestního zákona: Kdo při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti

⁶² Z § 187 odst. 2 návrhu nového trestního zákona: Stejně bude potrestán, kdo bez souhlasu věřitele v nikoli malém rozsahu použije prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel

⁶³ Z § 187 návrhu nového trestního zákona:

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, byl-li za čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 v posledních třech letech, odsouzen nebo potrestán.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,
a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo
b) způsobí-li takovým činem větší škodu.

(5) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo
b) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(6) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.

I u tohoto trestného činu je v odst. 7. příslušného ustanovení stanoveno, že příprava je trestná. Dle současně platné právní úpravy je příprava k trestnému činu úvěrovému (a subvenčně-dotačnímu) podvodu podle § 250b TZ trestná jen za okolností podmiňujících vyšší trestní sazbu podle odst. 4. a 5. tohoto ustanovení TZ.

Nicméně tento trestný čin došel během projednávání v Poslanecké sněmovně zásadní změny a nakonec byl dokonce vypuštěn, aby na jeho místo nastoupil trestný čin použití prostředků z úvěru na jiný účel, který je systematicky zařazen až za trestný čin dotačního podvodu. Poslanci schválené znění je tedy následující:

§ 189⁶⁴ Použití prostředků z úvěru na jiný účel

(1) Kdo bez souhlasu věřitele v nikoli malém rozsahu použije prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, byl-li za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo

b) způsobí-li takovým činem větší škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo

b) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.

(6) Příprava je trestná.

Výrazně se tím tedy zužuje okruh tímto ustanovením chráněných zájmů pouze na prostředky získané účelovým úvěrem. Obecně lze říci, že ve srovnání se zahraniční právní úpravou postihuje náš současně platný trestný čin úvěrového podvodu širší okruh jednání, než je zcela obvyklé. Je tomu tak zejména vzhledem k absenci znaku spočívajícího ve stanovení minimální hranice škody způsobené kvalifikovaným jednáním. Přesto však tento trestný čin své místo v trestním právu bezesporu již našel. Zajímavé zúžení dopadu trestného činu úvěrového podvodu zná například německé trestní právo, které tento trestný čin upravuje v § 265b StGB. Tento totiž dopadá pouze na úvěry, kde je poskytovatelem i žadatelem podnikatel, resp. podnik. Jsou to tedy třeba spotřebitelské úvěry, které jsou z tohoto režimu vyloučeny. Důvodem je větší obtížnost náležitého zjištění finanční situace u podnikatelských subjektů. S ohledem na škody způsobené společnosti úvěrovými podvody podnikatelů a nepodnikatelů, připadá mi takové zúžení ne-li přímo rozumné, pak rozhodně akceptovatelné. Nicméně zúžení trestněprávní ochrany pouze na úvěry účelové, resp. dokonce jen na náležité použití prostředků z těchto úvěrů, tak jak se o to pokoušejí naši zákonodárci, mi připadá poněkud nelogické.

⁶⁴ Zde vycházím z číslování podle návrhu nového trestního zákona ve znění schváleném Poslaneckou sněmovnou.

ii) Trestný čin dotačního podvodu podle § 188 návrhu nového trestního zákona

Dvě základní skutkové podstaty definující znaky trestného činu dotačního podvodu jsou konstruovány v zásadě stejně jako u podvodu úvěrového.

Odstavec první⁶⁵ se vztahuje na jednání předcházející udělení dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci a příspěvku. Kromě současně stíhaného jednání proti dotacím a subvencím jsou tedy navíc výslovně chráněny i návratné finanční výpomoci a příspěvky. Jednání popsané v tomto ustanovení považují navrhovatelé za natolik společensky nebezpečné, že trestný čin podle § 188 odst. 1 návrhu nového trestního zákona nemá ono kvantifikační omezení na způsobení majetkové škody určité výše, a proto má tento čin charakter trestného činu předčasné dokonání

Odstavec druhý⁶⁶ se pak vztahuje na jednání po udělení účelové dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci a následuje formulaci srovnatelného jednání jako u skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu podle odst. 2. § 187 návrhu nového trestního zákona. Má i formální znak spočívající ve stanovení minimální výše neoprávněně užitých prostředků, konkrétně se musí jednat o prostředky ve výši nikoliv malé.

Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby jakož i trestnost přípravy koncepčně logicky vychází z úpravy souvisejících trestných činů jimiž jsem se zabývala dříve⁶⁷.

Příprava tohoto trestného činu je taktéž trestná podle zvláštního ustanovení obsaženého v sedmém odstavci § 188 návrhu nového trestního zákona

⁶⁵ Z § 188 odst. 1 návrhu nového trestního zákona: Kdo v žádosti o poskytnutí dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci nebo příspěvku uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

⁶⁶ Z § 188 odst. 2 návrhu nového trestního zákona: Stejně bude potrestán, kdo použije v nikoli malém rozsahu prostředky získané účelovou dotací, subvencí nebo návratnou finanční výpomocí nebo příspěvkem na jiný než určený účel.

⁶⁷ Z § 188 návrhu nového trestního zákona:

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, byl-li za čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 v posledních třech letech, odsouzen nebo potrestán.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo
b) způsobí-li takovým činem větší škodu.

(5) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo

b) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(6) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.

c) Vztah trestného činu podvodu podle § 250 TZ a trestných činů pojistného a úvěrového podvodu podle § 250a TZ a § 250b TZ

Ze znění skutkových podstat podvodu a úvěrového nebo pojistného podvodu je jasné, že se v praxi mohou snadno vyskytnout (a také se skutečně vyskytují) jednání, jimiž jsou naplněny znaky obou trestných činů zároveň.

Základním kamenem úrazu se pro vyřešení vztahu těchto trestných činů zdá být zásadní rozdíl, spočívající v otázce způsobení škody, jako formálního znaku skutkové podstaty. Tento znak je obsažen v základní skutkové podstatě trestného činu podvodu dle § 250 TZ, který je tak konstruován jako typický majetkový trestný čin, u něž nejenže právě způsobení škody je *conditio sine qua non* trestnosti za dokonání trestný čin podle tohoto ustanovení, ale musí zde být dán dokonce i úmysl pachatele směřující ke způsobení škody, který musí být dán (a prokázán) již v okamžiku uskutečňování podvodného jednání. Naproti tomu u trestných činů pojistného nebo úvěrového podvodu je způsobení škody pouze okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby a v základních skutkových podstatách tento znak způsobené škody absentuje. Z tohoto hlediska je tedy skutková podstata v § 250a TZ i v § 250b TZ širší. V teorii práva se má za to, že znakem speciální skutkové podstaty je mimo jiné, to, že musí obsahovat též znaky toho ustanovení, jež je ve vztahu k němu ustanovením obecným, tedy širším. Na druhou stranu je zřejmé, že trestné činy úvěrového a pojistného podvodu mají povahu ustanovení chránících kvantitativně menší okruh vztahů v souvislosti s užším vymezením chráněných subjektů (banky, pojišťovny a podobně). Ani zde však nemůžeme zobecnit tyto trestné činy jako zúžené v otázce právem chráněných zájmů, protože jakkoliv je skutkovou podstatou podvodu chráněn obecně veškerý majetek cizí a v podvodech úvěrových a pojistných jen majetek určitých subjektů, je zase u skutkových podstat těchto novějších trestných činů objekt rozšířen i na právo určitých subjektů udělit úvěr, vyplatit pojistku, udělit dotaci a podobně na základě skutečnosti odpovídajícím informacím. V tomto ohledu jsou tyto skutkové podstaty širší, neboť nechrání pouze a výhradně práva majetková, jako je tomu u trestného činu podvodu podle § 250 TZ, ale i práva nemajetkového charakteru. Z důvodové zprávy k návrhu zákona č. 253/1997 Sb. nám pak vyplývá úmysl zákonodárce zařadit nové skutkové podstaty jako skutkové podstaty speciální⁶⁸.

Přitom však zákonodárce sám připouští, že hlavním důvodem zařazení těchto skutkových podstat do našeho právního řádu je snaha rozšířit možnosti trestního postihu. V jednom odstavci

⁶⁸ „Pojistný podvod je vůči trestnému činu podvodu podle § 250 TZ v poměru speciality, a z tohoto důvodu není důvodu v základní i kvalifikované skutkové podstatě volit odlišné trestní sazby.“ A dále ze slov: „Mezi trestné činy proti majetku se zařazuje zvláštní skutková podstata trestného činu podvodu postihující podvodná jednání v úvěrové oblasti“

zákonodárce však také poukazuje na to, že tato ustanovení se vztahují na jednání, která již podle současného trestního práva trestnými jsou, pouze se je však obvykle nepodaří prokázat⁶⁹.

Nicméně s takovým tvrzením nelze bez dalšího souhlasit, neboť samozřejmě ne všechna jednání, která lze postihnout podle nových ustanoveních TZ, bylo možné postihnout podle znění před účinností novely, která tyto nové skutkové podstaty uvedla v život. A nebylo to pouze kvůli důkazní nouzi, jak by se mohlo z formulace v důvodové zprávě zdát, ale především kvůli faktu, že byl podstatně rozšířen okruh trestných jednání⁷⁰.

Matematicky vyjádřeno, jednání postižitelná dle trestného činu úvěrového nebo pojistného podvodu nelze označit za podmnožinu jednání postižitelných dle „obecné“ skutkové podstaty podvodu ani naopak. Obě množiny však budou společně vytvářet nezanedbatelný průnik jednání, která budou spadat pod obě ustanovení TZ. Nelze tedy, dle mého názoru, mluvit o čistém vztahu subsidiarity a speciality. Nicméně jednotná aplikace zákonných ustanoveních je jedním z principů tvořících zásadu právní jistoty a její význam zejména v právu trestním je nedozírný. Jaké ustanovení má být tedy aplikováno přednostně? Ani soudy nebyly schopny nalézt jednotnou odpověď na otázku, pod který konkrétní trestný čin takové jednání v případě konkurence subsumovat, a vydávaly rozsudky s kontradiktorními právními názory. To vedlo Nejvyšší státní zastupitelství v srpnu roku 2001 k podání návrhu Nejvyššímu soudu na vydání sjednocujícího stanoviska. V tomto měla být vyřešena otázka posuzování vztahu ustanovení § 250a TZ o trestném činu pojistného podvodu a ustanovení § 250b odst. 1. TZ o trestném činu úvěrového podvodu ve vztahu k ustanovení § 250 odst. 1. TZ o trestném činu podvodu.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu České republiky projednalo návrh stanoviska dne 25.9.2003 pod sp. zn. Tpjn 307/2001. Návrh právní věty stanoviska dle dopisu z Nejvyššího státního zastupitelství zněl: "Ustanovení o trestném činu úvěrového podvodu podle 250b odst. 1 tr. zák. je ve vztahu k ustanovení 250 odst. 1 tr. zák. o trestném činu podvodu ustanovením subsidiárním, tedy naplňuje-li jednání pachatele znaky skutkových podstat obou těchto trestných činů, posoudí se jen podle skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák."⁷¹ Například v komentáři k TZ se ovšem můžeme dočíst, že jednočinný souběh trestného činu

⁶⁹ „Doplněním ustanovení o trestném činu podvodu se sleduje rozšíření trestního postihu na další formy podvodného jednání, které sice je trestné již podle stávající právní úpravy, ale zpravidla se nedokáže.“

⁷⁰ Toto přitom připouští i zákonodárce mj. v následující části důvodové zprávy k návrhu zákona č. 253/1997 Sb.: „Ne ve všech případech lze podle stávající skutkové podstaty trestného činu podle § 250 postihovat jednání spočívající v uvedení nepravdivých údajů v rámci jednání o uzavření smlouvy o poskytnutí úvěru (a obdobně i dotace nebo subvence), a tím spíše případy, kdy pachatel již poskytnutý úvěr použije na jiný než sjednaný účel. Přitom taková jednání výrazně poškozují banky a slouží k získání neoprávněné majetkové výhody toho, kdo se takového činu dopustí.“ A právě k postihu takovýchto jednání chce zákonodárce zavést novou skutkovou podstatu. Zde tedy rozdíl v relevantních postižitelných jednáních zákonodárce výslovně připouští.

⁷¹ Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zástupce ze dne 26.11.2003 č. 15/2003 Ke sjednocení výkladu zákonů ke vztahu ustanovení §250 odst.1 a § 250a odst.1 a §250b odst.1 trestního zákona.

úvěrového podvodu podle § 250b TZ s trestným činem podvodu podle § 250 TZ je vyloučen, neboť trestný čin úvěrového podvodu podle § 250b TZ je ve vztahu speciality k tomuto trestnému činu.⁷² K tomuto výkladu se veskrze přiklonila i většina členů trestního kolegia Nejvyššího soudu, nicméně ani zde nebylo dosaženo potřebné jednoty v dané otázce, aby bylo možno přijmout sjednocující stanovisko Nejvyššího soudu.

Nejvyšší státní zastupitelství nakonec zpracovalo návrh stanoviska k této problematice alespoň pro potřebu usměrnění praxe orgánů činných v přípravném řízení trestním⁷³ a to ve prospěch prioritního použití § 250a TZ nebo § 250b TZ v případě jejich konkurence s § 250 TZ.

i) Tento vztah z hlediska odpovídajících trestných činů v návrhu nového trestního zákona

V citovaném výkladovém stanovisku⁷³ je jako jeden z argumentů uvedeno i znění trestných činů pojistného a úvěrového podvodu podle tohoto návrhu. Jsou citována z důvodu doplněného formálního znaku vyžadujícím i v těchto „speciálních“ skutkových podstatách způsobení škody ve stanovené výši. Proto je pravděpodobné, že závěr o vztahu speciality mezi těmito ustanoveními návrhu nového trestního zákona, bude-li kdy schválen ve svém původním znění, nebude zdaleka vyvolávat takové pochyby.

6) Zahraniční právní úprava

a) Podvod ve slovenském trestním právu

Na Slovensku platil do roku 2006 stejný trestní zákon jako u nás, tedy zákon č. 140/1961 Sb.⁷⁴ Nicméně práce na rekodifikaci nového trestního zákona dospěla dále, než-li v České republice a s účinností od 1. 1. 2006 byl přijat nový trestní zákon z 20. 5. 2005 pod č. 300/2005 Z. z.

§ Trestný čin podvodu podle § 221 odst. 1. zákona č. 300/2005 Z.z spáchá ten:

Kdo ke škodě cizího majetku obohatí sebe nebo jiného tím, že uvede někoho v omyl nebo využije něčího omylu a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv malou⁷⁵

Zde tedy vidíme, že skutková podstata trestného činu obecného podvodu zůstala zachována v duchu znění našeho společného trestního zákona č. 140/1961 Sb. před novelou č.

⁷² Šámal, P., Púry, F., Rizman, S., Trestní zákon, Komentář, C.H.Beck, 3. vydání 1998, cit. s. 1168.

⁷³ Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zástupce ze dne 26.11.2003 č. 15/2003 Ke sjednocení výkladu zákonů ke vztahu ustanovení §250 odst.1 a § 250a odst.1 a §250b odst.1 trestního zákona.

⁷⁴ Ale ve znění bez naší novely č. 253/1997 Sb.

⁷⁵ §125 odst. 1 zákona č. 300/2005 Z.z: škodou nikoliv malou se rozumí škoda převyšující 8000 Sk.

253/1997 Sb. Výrazné rozdíly v právní úpravě postihu podvodných jednání však můžeme nalézt v následujících ustanoveních upravujících speciální případy podvodů. Jsou jimi:

§ 221 Úvěrový podvod podle zákona č. 300/2005 Z.z jehož pachatelem je ten:

1) kdo vyláká od jiného úvěr nebo zajištění úvěru tím, že ho uvede v omyl v otázce splnění podmínek pro poskytnutí úvěru anebo splácení úvěru, a způsobí tak škodu nikoliv malou...

2) kdo jako zaměstnanec, člen statutárního orgánu, zástupce nebo jiná osoba oprávněná jednat za toho, kdo úvěr poskytuje, umožní získat úvěr tomu, o kom ví, že nespĺňuje podmínky určené na jeho poskytnutí.

Znění skutkové podstaty je výrazně odlišné od obecněji pojaté skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu podle současné platné české právní úpravy. Slovenský úvěrový podvod vychází systematicky z úpravy skutkové podstaty obecného podvodu. Zahrnuje dvě různé skutkové podstaty. Jsou rozděleny na jednání ze strany žadatele o úvěr a na jednání ze strany představitele subjektu úvěr poskytující. Toto ustanovení, na rozdíl od odpovídajícího ustanovení našeho TZ, netrpí formálními nedostatky v názvu trestného činu, neboť zde není zahrnut podvod subvenčně dotační, jak je tomu poněkud nešťastně v našem trestním zákoně. Ten má totiž ve slovenském trestním zákoně samostatné ustanovení.

Znění obou skutkových podstat úvěrového podvodu dle tohoto zákona ani nebude vyvolávat takové aplikační obtíže v souvislosti se subsumpcí jednání naplňujících současně i skutkovou podstatu podvodu dle § 221 zákona č. 300/2005 Z.z . Odstavec první je zjevným ustanovením speciálním, a proto bude v případě naplnění znaků obou skutkových podstat aplikován on. Obecné ustanovení o podvodu zahrnuje zcela zjevně širší okruh jednání a bude podle něj trestný například ten, kdo využije omylu poskytovatele úvěru k udělení úvěru a způsobí tak na jeho majetku škodu nikoliv nepatrnou. Odstavec druhý pak zahrnuje jednání zcela specifické.

§223 Pojišťovací podvod podle zákona č. 300/2005 Z.z spáchá ten:

1. kdo vyláká od jiného pojistné plnění tím, že ho uvede v omyl v otázce splnění podmínek na jeho poskytnutí a způsobí tak malou škodu...
2. Kdo jako zaměstnanec, člen statutárního orgánu nebo jiná osoba oprávněná konat za toho, kdo pojistné plnění poskytuje, napomáhá získat pojistné plnění tomu, o kom ví, že nespĺňuje podmínky na jeho poskytnutí.

I tato formulace vychází z formulace obecného podvodu a je konstruována stejně jako skutková podstata trestného činu úvěrového podvodu podle § 222 zákona č. 300/2005 Z.z.

§ 224 Kapitálový podvod podle zákona č. 300/2005 Z.z pak spáchá ten:

Kdo v souvislosti s nabídkou, prodejem nebo rozšiřováním cenných papírů nebo jiných listin, které slibují účast na majetkových výnosech podniku, nebo kdo v souvislosti s nabídkou zvýšit výnosy takového investování v prospektech nebo v jiných propagačních materiálech nebo přehledech týkajících se majetkových poměrů nebo výnosů podniků ve vztahu k většímu počtu osob uvádí nepravdivé údaje nebo nereálné údaje o výnosech investování nebo o majetkových poměrech podniku, do kterého se má investovat, nebo kdo nevýhody takového investování zamlčí...

Zde již nacházíme konstrukci obdobnou konstrukcím skutkových podstat zavedených do českého trestního zákona novelou č. 253/1997 Sb. Slovenský zákonodárce zde totiž považuje za dostatečné pouhé uvedení nepravdivých (a nereálných) údajů a nevyžaduje zde uvedení v omyl. Nicméně i zde je nutné způsobit uvedením stanovených údajů škodu určité výše k tomu, aby byl pachatel takového jednání trestný za dokonání trestný čin. Jednání postižitelné na Slovensku podle tohoto ustanovení by u nás bylo trestné pouze za splnění podmínek trestného činu podvodu podle § 250 zákona č. 140/1961 Sb.

§225 Subvenční podvod podle zákona č. 300/2005 Z.z spáchá ten:

1) kdo vyláká od jiného dotaci, subvenci, příspěvek nebo jiné plnění za státního rozpočtu, z rozpočtu veřejnoprávní instituce, z rozpočtu státního fondu, z rozpočtu vyššího územně samosprávného celku nebo z rozpočtu obce, jejichž použití je podle obecně závazného právního předpisu vázané na podmínky, které nesplňuje, a to tím, že ho uvede do omylu v otázce jejich splnění...

2) Kdo neoprávněně získanou dotaci, subvenci, příspěvek nebo jiné plnění ze státního rozpočtu, z rozpočtu veřejnoprávní instituce, z rozpočtu státního fondu, z rozpočtu vyššího územně samosprávného celku nebo z rozpočtu obce použije ve větším rozsahu na jiný než určený účel.

3) Kdo jako zaměstnanec, člen, zástupce nebo jiná osoba oprávněná jednat za toho kdo dotaci, subvenci, příspěvek nebo jiné plnění za státního rozpočtu, z rozpočtu veřejnoprávní instituce, z rozpočtu státního fondu, z rozpočtu vyššího územně samosprávného celku nebo z rozpočtu obce poskytuje, umožní získat dotaci, subvenci, příspěvek nebo jiné plnění za státního rozpočtu, z rozpočtu veřejnoprávní instituce, z rozpočtu státního fondu, z rozpočtu vyššího územně samosprávného celku nebo z rozpočtu obce tomu, o kom ví, že nesplňuje podmínky pro jejich poskytnutí

Takové vyčerpávající pojetí subvenčně dotačního podvodu je jistě více v souladu s požadavkem jasné a jednoznačné formulace skutkových podstat trestných činů, než jak tomu je u našeho § 250b odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb. Nicméně osobně bych upřednostnila vyjmout definici chráněných finančních prostředků poskytnutých z veřejných prostředků a uvést ji pouze do jednoho výkladového ustanovení, opakovaný rozsáhlý výčet uvedený v každém paragrafu popisujícím jednání zahrnuté objektivní stránkou daného trestného činu vzbuzuje zbytečný dojem nepřehlednosti a komplikovanosti.

V porovnání s naší současnou právní úpravou trestných činů postihujících podvodná jednání je slovenská právní úprava o krok dále. Slovenský trestní zákoník již více vychází

z potřeb moderní společnosti a ze zkušeností se současnými problémy hospodářské kriminality a netrpí do takové míry koncepční i formulační nejednotností zaviněnou mnohými novelizacemi, které se pokouší přizpůsobit současným potřebám.

b) Podvod v právu EU

V zásadě lze říct, že evropské právo má na české, resp. na národní trestní hmotné právo členských států, jen velmi omezený vliv. Ten může být vykonáván skrze právo 3. pilíře. Článek 31 odst. 1 písm. e) Smlouvy o EU předpokládá postupné přijímání opatření k zavedení minimálních standardů u některých skutkových podstat trestných činů (např. v oblasti organizovaného zločinu). Nejvýraznějším instrumentem alespoň minimální harmonizace skutkových podstat trestných činů jsou rámcová rozhodnutí přijímaná Radou EU dle čl. 34 písm. c) Smlouvy o EU. Taková rozhodnutí musí být přijata jednomyslně a konkrétní implementace je ponechána v rukou jednotlivých členských států. Rámcová rozhodnutí jsou závazná pouze co do výsledku a nejsou s to si vynutit přímý účinek⁷⁶.

Pravdou je, že obecná skutková podstata podvodu nepotřebuje výraznější harmonizaci a je v rámci členských zemí EU pojmána v zásadě obdobně. Jednotlivé specifické formy podvodného jednání, jako jsou podvody úvěrové, pojišťovací, subvenční a podobné jsou již v právu členských států ošetřeny různě. Veskrze však není dán důvod, aby tato jednání byla prioritním předmětem zájmu právní úpravy na sjednocené evropské úrovni.

To samozřejmě neplatí tehdy, směřují-li taková jednání proti základním zájmům Společenství. Proto ochrana jeho finančních zájmů vychází již z prvního pilíře práva EU. A to konkrétně z článku 280 Smlouvy o EU (Boj proti podvodným praktikám), který zní:

1. Společenství a členské státy bojují proti podvádění a dalším proti finančním zájmům Společenství namířeným protiprávním jednáním, opatřeními podle tohoto článku, která jsou odstrašující a v členském státě dosahují efektivní ochrany.
2. V boji proti podvádění namířenému proti finančním zájmům Společenství, používají členské státy stejná opatření, která také samy používají k boji proti podvádění namířenému proti jejich vlastním finančním zájmům.
3. Členské státy, aniž by porušily jiná smluvní ustanovení, koordinují svoji činnost k ochraně finančních zájmů Společenství před podváděním. Za tímto účelem se starají s podporou Komise o úzkou, pravidelnou spolupráci mezi příslušnými služebnami svých úřadů.

⁷⁶ Jeden z mnoha výrazných důsledků přijetí Smlouvy o Ústavě pro Evropu měly být možnosti výrazného posílení vlivu evropského práva v oblasti práva trestního a to především za pomoci institutů evropského zákona (obecně závazný a přímo vynutitelný právní akt EU) a evropského rámcového zákona (právní akt EU závazný co do výsledku).

4. K zajištění efektivní a rovnocenné ochrany v členských státech se Rada podle článku 189b po slyšení Účetního dvora usnáší o potřebných opatřeních k zabránění podvádění, namířeného proti finančním zájmům Společenství a k boji proti němu. Použití trestního práva členských států a výkon jejich trestní spravedlnosti zůstávají tímto ustanovením nedotčeny.
5. Komise ve spolupráci s členskými státy předkládá Evropskému parlamentu a Radě každoročně zprávu o opatřeních, přijatých k provedení tohoto článku⁷⁷.

Tento článek tak zavazuje členské státy na úrovni primárního práva EU a staví ochranu finančních zájmů Společenství na roveň ochraně finančních zájmů vlastního členského státu. Odpovědnost za tuto ochranu dělí rovným dílem mezi členské státy a Společenství. V posledním odstavci výslovně zavádí povinnost Komise ve spolupráci s členskými státy předkládat Evropskému parlamentu a Radě zprávy o přijatých opatřeních. Výslovně také zdůrazňuje roli trestního práva členských států v této otázce a jako na jeden z hlavních prvků prevence nežádoucího jednání klade důraz na odstrašující účinek přijatých opatření.

Tento článek nechrání finanční zájmy Společenství jen před podváděním, ale i před dalším, proti jejich finančním zájmům namířeným, protiprávním jednáním.

Finanční zájmy společenství definuje J. Pipek ve svém článku Ochrana finančních zájmů ES s přihlédnutím k jejím trestněprávním aspektům jako „veškeré v rozpočtu Společenství vykázané příjmy a výdaje, dále všechny příjmy nebo výdaje, které jsou spravovány přímo nebo z pověření Společenství a jeho orgánů nebo zařízení“⁷⁸.

Jednotný výklad pojmu podvod pro účely ochrany finančních zájmů Společenství byl dán v Úmluvě na ochranu finančních zájmů Společenství. Tato stěžejní úmluva, která vychází z výše citovaného čl. 280 Smlouvy o EU, byla uzavřena dne 27. 11. 1995 a v platnost vstoupila 17. 10. 2002.

Pro účely této dohody zahrnuje skutková podstata podvodu ke škodě finančních zájmů Společenství:

a) v souvislosti s výdaji každé úmyslné konání nebo opomenutí týkající se:

- užití nebo předložení falešných, nesprávných nebo neúplných prohlášení nebo podkladů s následkem, že prostředky z rozpočtu Společenství nebo z rozpočtů spravovaných Společenstvím nebo z jeho pověření, byly neoprávněně požadovány nebo zadrženy,
- zamlčení informace při porušení zvláštní povinnosti s tímž následkem,
- zneužití takových prostředků k jiným účelům než těm, ke kterým byly původně vyhrazeny.

⁷⁷ Důležitost efektivní ochrany finančních zájmů Společenství dokládá například změna Smlouvy o EU založená smlouvou Amsterodamskou, která k předcházejícímu znění článku 209a, nyní článku 280 jak jsem ho uvedla výše, přidala současné odstavce č. 1, 4 a 5.

⁷⁸ Pipek, J. Ochrana finančních zájmů ES s přihlédnutím k jejím trestněprávním aspektům, Právník 7/99, cit. s. 650

b) v souvislosti s příjmy každé úmyslné konání nebo opomenutí týkající se:

- užití nebo předložení falešných, nesprávných nebo neúplných prohlášení nebo podkladů s následkem, že prostředky z rozpočtu Společenství nebo z rozpočtů spravovaných Společenstvím nebo z jeho pověření, byly protiprávně sníženy,
- zamlčení informace při porušení zvláštních povinností s tímž následkem,
- zneužití v souladu s právem získané výhody s tímž následkem.

Skutková podstata podvodu proti finančním zájmům Společenství je tedy širší, než skutková podstata podvodu jak ho zná český TZ v § 250. Zahrnuje jak úmyslné konání tak i opomenutí. Trestné má být i jednání, které má charakter přípravy, pokusu či některé z forem trestné součinnosti. Trestná však nemusí být méně závažná podvodná jednání (škoda nižší než 4000 eur), ani příprava, pokus či účastenství ve vztahu k nim. Tato jednání však mohou být postižena jinými než trestněprávními sankcemi.

Trestní odpovědnost za uvedená jednání mají nést vedoucí obchodních společností nebo osoby oprávněné jednat jménem obchodní společnosti nebo osoby mající právo vykonávat kontrolu osob jim podřízených nebo osob jednajících jménem společnosti.

Při stíhání podvodů proti finančním zájmům Společenství je dána povinnost členskými státy účinně spolupracovat a to nejen při vyšetřování, ale i při trestním stíhání jakož i při výkonu trestu.

K této úmluvě byly přijaty dva dodatkové protokoly týkající se korupce úředníků ke škodě finančních zájmů Společenství a praní výnosů z podvodů, z podplácení a z přijímání úplatků. Co zejména stojí za zmínku je fakt, že druhý z těchto dodatků požaduje zavedení trestní odpovědnosti právnických osob za podvody spáchané proti finančním zájmům Společenství, za aktivní podplácení jakož i za praní špinavých peněz, budou-li tato jednání spáchána ve prospěch právnické osoby jakoukoliv osobou nebo orgánem oprávněným za právnickou osobu jednat, činit rozhodnutí jejím jménem nebo u ní provádět kontrolu.

11. 11. 1996 bylo vydáno nařízení Rady ES č. 2185/96 o kontrolách a revizích na místě. Na jeho základě mohou úředníci Evropské komise provádět kontrolu ekonomických subjektů na místě jejich ekonomické činnosti za účelem ochrany finančních zájmů Společenství proti podvodům a jiným nekalým praktikám. Je-li dáno podezření z podvodu nebo z nekalých praktik proti finančním zájmům Společenství, mohou kontrolu ekonomického subjektu zahájit jak členské státy, tak i Komise. Do členským státem již zahájené kontrolní činnosti zasahuje Komise tehdy, dojde-li k závěru, že je to nezbytné k zajištění ochrany finančních zájmů Společenství nebo pokud ji o to členský stát požádá. Komise zahájí kontrolu ekonomického subjektu na místě sama zejména tehdy, dojdou-li její kontrolní orgány k závěru, že je zde dáno podezření ze závažného útoku proti finančním zájmům Společenství. Sama také může zahájit kontrolu

ekonomického subjektu na místě jedná-li se o kontrolu činností přesahující hranice jednoho členského státu.

Toto nařízení je institucionálně zabezpečováno úřadem pro potírání podvodných jednání (Office européen de la lutte antifraud – dále jen „OLAF“⁷⁹). Ten byl založen Evropskou komisí v dubnu roku 1999 jako centrální úřad ochrany finančních zájmů Společenství. Vnitřní struktura úřadu, zásady jeho činnosti jakož i podmínky jeho nezávislosti vymezila Komise vnitřním rozhodnutím č. 1999/352.⁸⁰

Kontrolní činnost, kterou může Komise vykonávat na území členských států prakticky mimo jeho vliv, musí být vykonávána na základě stanovených pravidel náležitě způsobilými kontrolory. V praxi se tak bude jednat v podstatě jen o kontrolory z OLAF.

Skutková podstata podvodu proti finančním zájmům Společenství je také součástí zvláštní části Corpus Iuris. Ten představuje soubor norem trestního práva v rámci EU a má zajišťovat minimální ochranu finančních zájmů Společenství. Byl vypracován v souladu s judikaturou Evropského soudního dvora a Evropskou úmluvou o lidských právech. Corpus Iuris je dosud jen projektem, který nemá právní závaznost a cesta k jeho prosazení bude jistě velmi spletitá, dosáhne-li kdy vůbec svého cíle.

i) Poškozování finančních zájmů Evropských společenství jako trestný čin podle § 238 návrhu nového trestního zákona

Z hlediska českého trestního práva odpovídá charakter tohoto trestného činu spíše jednání proti hospodářské kázi a proto, ačkoliv se v Úmluvě o ochraně finančních zájmů Evropských společenství hovoří o podvodu proti finančním zájmům Společenství, byla odpovídající skutková podstata pod názvem poškozování finančních zájmů Evropských společenství zařazena do dílu 3. hlavy VI. o trestných činech hospodářských.

Cílem zákonodárce ve skutkové podstatě podle odstavce prvního⁸¹ bylo postihnout popsaná jednání, pokud způsobí ustanovením požadovaný škodlivý následek spočívající v

⁷⁹ OLAF je nástupcem úřadu pro koordinaci boje proti podvodům – UCLAF, který byl založen na základě rozhodnutí Rady EU č. 88/376/EHS. Ten však plnil roli především metodickou a koordinační a nevyznačoval se žádnými trestně procesními kompetencemi. Proto byl v roce 1999 nahrazen úřadem OLAF s podstatně výraznějším okruhem oprávnění k zajištění efektivnější ochrany finančních zájmů Společenství.

⁸⁰ Zajímavou otázku řešil Evropský soudní dvůr v právní věci C – 11/00 Komise ES v. Evropská centrální banka. Evropská centrální banka totiž přijala v říjnu 1999 vlastní opatření k potírání podvodů proti finančním zájmům Společenství. Vycházela přitom ze zásad své rozpočtové nezávislosti. Evropský soudní dvůr však dovodil, že rozpočet Evropské centrální banky spadá pod pojem finančních zájmů Společenství, jak jsem jej vymezila výše, a potvrdil proto oprávnění kontrolorů OLAF vůči Evropské centrální bance jakož i vůči všem institucím, které odvozují svůj původ z primárního práva Společenství.

⁸¹ § 238 odst. 1 návrhu nového trestního zákona: Kdo v oblasti výdajů nebo příjmů základního rozpočtu Evropských společenství nebo rozpočtů spravovaných Evropskými společenstvími nebo jejich jménem použije nebo

nesprávném použití finančních prostředků nebo zadržování finančních prostředků buď ze základního rozpočtu Evropských společenství nebo z některého rozpočtu spravovaného Evropskými společenstvími nebo jejich jménem, anebo v oblasti zdrojů zmenšení zdrojů některého takového rozpočtu⁸².

Skutková podstata podle odstavce druhého⁸³ pak chrání stanovené finanční prostředky před jejich neoprávněným užitím přímo.

Okolnosti podmiňující užití vyšší trestní sazby vychází z obdobných principů, jak tomu bylo u trestných činů podvodu a jeho modifikací podle tohoto návrhu trestního zákona, jak jsem se jimi zabývala výše⁸⁴.

Nicméně nenalezneme mezi nimi třeba případ speciální recidivy. Důvod absence této okolnosti bych spatřovala v předpokladu, že osoby, které budou mít možnost nakládat s tímto ustanovením chráněnými finančními prostředky Společenství, neměly by mít prakticky možnost se tohoto trestného činu dopustit vícekrát. Neboť po takovém selhání, které by zakládalo trestněprávní odpovědnost za uvedené jednání, by měl být uzavřen jejich přístup k tímto ustanovením chráněným finančním prostředkům.

Není zde ani zvláštní ustanovení stanovující trestnost přípravy k tomuto trestnému činu, jak tomu bylo u v této práci dříve rozebíraných skutkových podstat. Příprava k tomuto trestnému činu bude podle návrhu nového trestního zákona trestná za splnění obecných podmínek trestnosti přípravy. V souvislosti s § 20 odst. 1 a § 14 odst. 3 tohoto návrhu zákona tedy bude trestná příprava k trestnému činu poškozování finančních zájmů Evropských Společenství podle § 238 odst. 4. nebo odst. 5.

---

předloží nepravdivé, nesprávné nebo neúplné údaje nebo doklady, anebo takové údaje nebo doklady zatají, a tím umožní nesprávné použití finančních prostředků nebo zadržování finančních prostředků z některého takového rozpočtu nebo zmenšení zdrojů některého takového rozpočtu, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti.

⁸² Z důvodové zprávy k návrhu nového trestního zákona.

⁸³ § 238 odst. 2 návrhu nového trestního zákona: Stejně bude potrestán, kdo v oblasti výdajů nebo příjmů základního rozpočtu Evropských společenství nebo rozpočtů spravovaných Evropskými společenstvími nebo jejich jménem neoprávněně použije finančních prostředků z některého takového rozpočtu nebo oprávněně získaných příjmů pro některý takový rozpočet.

⁸⁴ Z § 238 návrhu nového trestního zákona:

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo

b) způsobí-li takovým činem větší škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy Evropských společenství, nebo

b) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.

ii) Poškozování finančních zájmů Evropských společenství jako trestný čin podle § 261 a násl. slovenského trestního zákona č. 300/2005 Z.z.

Odpovídající trestný čin nalezneme i v novém slovenském kodexu trestního práva hmotného č. 300/2005 Z.z. Trestného činu poškozování finančních zájmů Evropských Společenství podle § 261 odst. 1 zákona č. 300/2005 Z.z. se dopustí ten, kdo použije nebo předloží falešný, nesprávný nebo neúplný výkaz nebo doklad nebo neposkytne povinné údaje, nebo použije prostředky ze všeobecného rozpočtu Evropských společenství, z rozpočtu spravovaného Evropským společenstvím nebo v zastoupení Evropských společenství na jiný účel, než byl účel původně určený, a tím umožní zpronevěření nebo protiprávní zadržetí prostředků z uvedeného rozpočtu.

V § 263 téhož zákona je pak stíhané toto jednání způsobené z nedbalosti.

Trestného činu podle § 262 odst. 2. zákona č. 300/2005 Z. z se pak dopustí ten, kdo poruší nebo nesplní svou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo z funkce spočívající v řízení nebo kontrole osob jemu podřízených, a tím umožní spáchání trestného činu podle § 261 odst. 1. zákona č. 300/2005 Z.z

7) Přestupky proti majetku

a) Pojem přestupku

Legální definici pojmu přestupek nalezneme v § 2 odst. 1. z. č. 200/ 1990 Sb. o přestupcích (dále jen „PřesZ“). Přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v zákoně o přestupcích nebo v jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.

Tato definice, stejně jako definice trestného činu, spojuje znaky formální i materiální. Obsah formální stránky, konkrétně tedy obecné znaky skutkových podstat přestupků, nalzáme v obecné části přestupkového zákona a jsou společné všem přestupkům (věk, přičetnost apod.), typové znaky (objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka) pak odlišují a individualizují jednotlivé skutkové podstaty.

V zákonném vymezení přestupku je ve formulaci „jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti“ obsažena materiální stránka. Určuje se výše společenské nebezpečnosti, resp. škodlivosti jednání, příp. představuje-li určité jednání z tohoto hlediska pro společnost vůbec stanovenou míru ohrožení. To je v praxi podstatné zejména ze dvou hledisek. Za prvé se tato hranice zkoumá tehdy, překrývají-li se formální znaky přestupků a trestných činů. Pak je tato

škodlivost oním faktorem, který rozlišuje, zda konkrétní jednání zakládá odpovědnost trestněprávní nebo odpovědnost za přešupek.

Druhým případem, kdy bude z hlediska právní odpovědnosti důležité zkoumat stupeň škodlivosti jednání pro společnost, budou případy tzv. bagatelních přešupků. Těmi budou taková jednání, která sice formální znaky přešupku naplní, ale jejichž škodlivost pro společnost bude zanedbatelná.

I zde musí být znaky materiální i formální dány současně, absence kteréhokoliv z nich neumožňuje vznik právní odpovědnosti pachatele za přešupek.

Uvedená definice přešupku obsahuje jeho vymezení pozitivní i negativní. Pozitivně je přešupek vymezen jako výčet znaků, které musí jednání naplňovat, aby mohly být kvalifikovány jako přešupek. Negativně je pak vymezeno, která jednání, ačkoliv by třeba naplňovala uvedené znaky, nemohou být kvalifikována jako přešupek kvůli subsidiaritě postihu za přešupek vůči postihu za jiný správní delikt nebo za trestný čin.

Co se týká objektu, objektivní stránky a subjektu přešupků, platí v zásadě to samé, co bylo uvedeno v této souvislosti u trestných činů.

I u přešupků je výslovně vyžadováno zavinění. Stupeň zavinění je však stanoven v zásadě opačně, než jak je tomu u trestných činů, neboť zásada vyjádřená v § 3 PřesZ říká, že k odpovědnosti za přešupek postačí zavinění z nedbalosti, nestanoví-li zákon výslovně, že je třeba úmyslného zavinění. Míra zavinění je však v § 12 odst. 1. PřesZ. uvedena jako jeden z faktorů, k nimž se přihlédne při určení druhu a výše sankce. Zohlední se tedy i úmysl pachatele spáchat přešupek, u nějž již nedbalostní zavinění zakládá právní odpovědnost za spáchaný čin.

b) Přešupky proti majetku

Přešupky proti majetku jsou v § 50 PřesZ vymezeny takto:

(1) Přešupku se dopustí ten, kdo

- a) úmyslně způsobí škodu na cizím majetku krádeží, zpronevěrou, podvodem nebo zničením či poškozením věci z takového majetku, nebo se o takové jednání pokusí,
- b) úmyslně neoprávněně užívá cizí majetek nebo si přisvojí cizí věc nálezem nebo jinak bez přivolení oprávněné osoby,
- c) úmyslně ukryje nebo na sebe nebo jiného převede věc, která byla získána přešupkem spáchaným jinou osobou, nebo to, co za takovou věc bylo opatřeno.

Podvodné jednání je zde tedy postihováno dle písmene a). Skutková podstata se bude odvozovat od definice podvodu jak ho definuje TZ v § 250. Co se týká podvodu pojistného a úvěrového, ty by podle tohoto ustanovení mohly být postihnuty pouze v případě, bylo-li by je možné postihnout dle formální stránky obecné skutkové podstaty podvodu v § 250 TZ, tedy

tehdy, pokud by byl dán úmysl pachatele obohatit se ke škodě cizího majetku již v době podvodného jednání a byla-li jednáním způsobena škoda. Bude zde tedy nutné zkoumat subjektivní stránku podvodného jednání velmi pozorně. Zavinění z nedbalosti u podvodného jednání nepřichází v úvahu nejen z výslovného stanovení PřesZ, ale i z logiky věci. Podvodný (resp. obohacovací i škodící) úmysl pachatele zde bude nezbytný.

Vzhledem k tomu, že objektem těchto přestupků je majetek, následkem těchto přestupků, resp. porušením objektu, tedy bude škoda. § 50 odst. 1. písm. a) PřesZ byl s účinností k 1. 1. 2002 novelizován zákonem č. 265/2001 Sb. a došlo k vypuštění slov: „pokud škoda nedosahuje částku nejnižší měsíční mzdy stanovené právním předpisem“. Výše způsobené škody tak přestala být formálním znakem skutkové podstaty těchto přestupků. Nicméně výše způsobené škody nadále zůstává základním kritériem, odlišující přestupky proti majetku vůči majetkovým trestným činům. S přihlédnutím k novelizovanému znění § 89 odst. 11 TZ, lze tedy v zásadě říct, že ten kdo uvedeným jednáním způsobí škodu nižší než-li 5000 Kč, bude stíhán za přestupek, v případě způsobení škody čítající částku vyšší, nastoupí zde odpovědnost trestněprávní⁸⁵.

Ještě je vhodné upozornit na fakt, že formulace § 50 odst. 1 písm a) PřesZ je výjimečná i z toho hlediska, že přestože obecně nastupuje odpovědnost za přestupek pouze za jednání dokonané, toto ustanovení výslovně umožňuje postihnout jako přestupek i pokus stanoveného jednání.

Za přestupek je možné uložit jako sankci napomenutí, pokutu, zákaz činnosti a propadnutí věci. Nelze uložit napomenutí zároveň s pokutou. Nejvyšší možná pokuta, kterou lze za předmětné přestupky uložit je 15 000 Kč⁸⁶.

---

⁸⁵ Vypuštění stanovené výše škody ze skutkové podstaty přestupku teoreticky umožňuje postih pachatele za přestupek i v případě způsobení škody vyšší, a to vzhledem k materiální stránce definice trestného činu tehdy, půjde-li o jednání jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost bude nepatrný, příp. u pachatelů mladistvých malého stupně nebezpečnosti.

⁸⁶ Do 31. 12. 2001 to bylo pouhých 3000 Kč, zvýšení této hranice je další změnou, kterou přinesl zákon č. 265/2001 Sb.

8) Závěr

České trestní právo v průběhu své evoluce nakonec dospělo k ustálenému chápání a pojetí trestného činu „obecného“ podvodu a znění jeho skutkové podstaty, založené na dlouholetých zkušenostech, se v zásadě neliší v úvahách de lege lata ani de lege ferenda. Nicméně k dosažení takové shody u nověji zakotvených skutkových podstat vede ještě velmi dlouhá cesta. Snahy zákonodárce náležitě postihnout a formulovat nově se vyskytující jednání jsou bohužel mnohdy poznamenány ukvapeností, nedůsledností jakož i politickými kompromisy. I ve znění skutkových podstat trestných činů pojistného a úvěrového podvodu v našem TZ můžeme vidět některé konkrétní problémy jako například terminologickou nedůslednost (např. rozebíraný konflikt v chápání pojmu úvěr), nekoncepčnost ve vztahu k ostatním, již platícím, ustanovením (problematika kvalifikace jednání naplňujícího znaky trestných činů pojistného nebo úvěrového podvodu i podvodu „obecného“) vznikající v důsledku schvalování nedostatečně propracovaných zákonných formulací. Pokud jsou v našem trestním právu takové skutkové podstaty, jejichž jednotnou aplikaci a výklad nedokáží zajistit ani soudy, povážlivě tím balancujeme na hraně dodržování zásadní zásady spočívající v právní jistotě adresátů práva.

Nedostatky našich trestněprávních kodexů jsou již obecně známé a opakovaně rozebírané zejména v souvislosti s připraveným (a neschváleným) návrhem nového trestního zákona. Z hlediska tématu této práce, jsou v tomto návrhu napraveny již mnohé (bohužel však ne všechny) nedostatky úprav speciálních forem podvodů. Poněkud nešťastným shledávám vypuštění trestného činu úvěrového podvodu a jeho nahrazení trestným činem použití prostředků z úvěru na jiný účel, k čemuž došlo při projednávání a schválení návrhu nového trestního zákona v Poslanecké sněmovně před jeho předáním Senátu. Tímto ustanovením je postižen významně užší okruh jednání, než jak tomu bylo doposud. Přitom je to spíše jednání podle odstavce prvního aktuálně platného trestného činu úvěrového podvodu, kterým je způsobována škoda v ohromující výši.

Zajímavý je také postřeh, který ve svém článku uvádí T. Sokol⁸⁷, že trestný čin použití prostředků z úvěru na jiný účel do trestního zákona nepatří vůbec, neboť se jedná o delikt typický pro právo civilní. Takové argumentaci dává prostor, podle mého názoru, právě zúžení postihované trestné činnosti v úvěrové oblasti. Přitom, vzhledem k rozšířenosti trestné činnosti na prostředcích získaných úvěrem (a to nejen úvěrem účelovým) a zejména vzhledem k výši

---

⁸⁷ Článek ze 30.1.2006 uveřejněný na <http://vsp.blog.cz/0601/novy-trestni-zakon>

dosahované škody⁸⁸, dotkly se škody způsobené touto trestnou činností nejednou pouze primárně poškozených subjektů, ale ve svých důsledcích celé společnosti a proto takové jednání považují za hodné trestněprávní ochrany. Věřím tedy, že skutková podstata trestného činu úvěrového podvodu v duchu, v jakém byla obsažena ve vládním návrhu, do kodifikace trestního práva rozhodně patří a to včetně stanovené minimální výše škody, která současně platnému znění této skutkové podstaty chybí. Jedinou žádoucí změnu, ke které mělo dojít při projednávání návrhu nového trestního zákona, tak vidím ve vložení legální definice pojmu úvěr.⁸⁹

Skutková podstata trestného činu pojistného podvodu tak v porovnání s trestnými činy podvodu obecného a úvěrového podvodu nevzbuzuje tolik pozornost a možná proto, na rozdíl od podvodu úvěrového, nebyla jí během projednávání návrhu nového trestního zákona věnována taková pozornost⁹⁰. Tím spíše však vyvolává dojem absurdity vypuštění skutkové podstaty podvodu úvěrového.

Návrh nového trestního zákona do českého práva, v souladu s přijatými závazky, vnáší také trestný čin poškozování finančních zájmů Evropských společenství. Nebude-li tento nový trestní zákon brzy přijat, bude nutné tuto skutkovou postatu vložit do dosavadního TZ. Předpokládám, že v tomto případě nepůjde zákonodárce pro inspiraci daleko a použije znění z tohoto návrhu.

Nezbývá mi než doufat, že tyto argumenty zazní během projednávání nové rekodifikace trestního práva, ať již půjde o rozebíraný vládní návrh nebo o návrh jiný.

Jak bylo naznačeno v úvodu, lidé podváděli vždy a podvádějí dosud. Zbývá jen dodat, že podvádět budou i nadále. Nicméně věřím, že podaří-li se zákonodárcům přijmout konečně dostatečně kvalitní ustanovení, která budou jednotně a důsledně aplikována ze strany orgánů činných v trestním řízení, bude tím nejen zajištěn spravedlivější (a pravděpodobně častější) postih pachatelů i větší ochrana majetku poškozených, která ve svém důsledku přiměje pachatele této trestné činnosti k vědomí nevyhnutelnosti trestu, bude splněna i ona kýžená funkce generálně preventivní, což povede ke snížení výskytu této majetkové trestné činnosti, která se bohužel v České republice dosud těší velké oblibě.

⁸⁸ Například v roce 2004 bylo zjištěno 5652 skutků úvěrového podvodu, jimiž byla způsobena škoda ve výši 636 727 000 Kč. A o rok později již bylo zjištěno 14 032 skutků úvěrového podvodu, jimiž byla způsobena škoda ve výši 1 270 566 000 Kč. Ze statistiky uveřejněné na internetových stránkách Ministerstva vnitra České republiky

⁸⁹ kapitola 5. písm. b)

⁹⁰ V roce 2004 bylo zjištěno 611 skutků, jimiž byla spáchána škoda ve výši 115 035 000 Kč. A v roce 2005 bylo zjištěno 489 skutků, jimiž byla spáchána škoda ve výši 86 205 000 Kč. Ze statistiky uveřejněné na internetových stránkách Ministerstva vnitra České republiky

9) Prameny

Použitá literatura:

- Adam, M., Jak bylo také možno privatizovat, Kriminologický sborník 1/2004
- Adamová K., Soukup L., Prameny k dějinám práva v českých zemích. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeňek, s.r.o., 2004,
- Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A., Teorie práva, 2. vydání, ASPI Publishing, Praha 2004.
- Constitutio criminalis Theresiana, 2. část, vytištěná u Jána Tomáše, Vídeň 1769
- Černý, J., Hrozinková, E., Kučerová, H., Přestupkové řízení, 9. vydání, Praha: Linde 2005
- Červený, Z., Šlauf, V., Přestupkové právo, 12. vydání, Praha: Linde 2004
- Drastik, A., Hasch, K., Kučera, P., Rizman, S., Přehled judikatury , Trestné činy proti majetku: Podvod, Praha: ASPI Publishing, 2003
- Fenyk, J., Císařová D., Společenská nebezpečnost a materiální protiprávnost jako dvě formy vyjádření jediného materiálního znaku trestní odpovědnosti, Trestní právo 9 a 10/2003
- Herczeg, J., K pojmu "úvěru" u trestného činu úvěrového podvodu., Trestní právo 1/2004
- Heyrovský, L.: Dějiny a systém soukromého práva římského. 4.vydání. Praha: Knihkupec C. K. české university J. Otto 1910
- Hrozinková, E., Čechmanem, B., Přestupky a správní trestání, 3. vydání, Praha: EUROUNION, 2003
- Jelínek, J. a kol., Trestní zákon a trestní řád. Poznámkové vydání s judikaturou, 22. aktualizované vydání podle právního stavu k 1.3.2005, Praha, Linde Praha, a. s., 2005
- Jelínek, J. a kolektiv, Trestní právo hmotné obecná část zvláštní část. 1. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2005
- Jelínek, J. Majetkové trestné činy po novele trestního zákona v roce 1993, Právo a podnikání 3 a 4/94
- Jelínek, J. Trestní právo - novelizace v letech 1997 - 1999. Praha: Linde Praha a.s., 2000
- Kincl, J., Urfus, V., Škrejpek, M.,: Římské právo. 1.vydání. Praha: C. H. Beck 1995
- Kozel, R. Dokazování některých trestných činů souvisejících s podnikáním, Právní rozhledy 7/98
- Malý K. a kolektiv: Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 2. a upravené vydání., Praha: Linde 1999
- Malý, K.: Trestní právo v Čechách v 15. - 16. století. 2. vydání. Praha: Univerzita Karlova 1989,
- Mates, P. a kol. Základy správního práva trestního. 3 vydání. Praha: C. H. Beck, 2002
- Musil, J., Prášková, H., Faldyna, F., Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda, Trestní právo 3/2001

- Nečada, V., Přehled vývoje trestněprávní úpravy hospodářské kriminality v České republice po listopadu 1989, *Trestní právo* 2/2003
- Nett, A., *Nové jevy v hospodářské kriminalitě*, 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005
- Novotný, O. Na okraj rekodifikace trestního práva hmotného, *Trestní právo* 10/2004
- Novotný, O., Dolenský, A., Jelínek, J., Vanduchová, M. *Trestní právo hmotné - I. Obecná část*. Praha: Aspi Publishing, 2003
- Novotný, O., Dolenský, A., Navrátilová, J., Púry, F., Rizman, S. *Trestní právo hmotné - II. Zvláštní část*. Praha: ASPI Publishing, 2004
- Pikna, B. *Ochrana finančních zájmů Společenství*, *Trestní právo* 11/2004
- Pikna, B. OLAF a jeho úloha při ochraně finančních zájmů Společenství, *Trestní právo* 10/2004
- Pipek, J. *Ochrana finančních zájmů ES s přihlédnutím k jejím trestněprávním aspektům*, *Právník* 7/99
- Púry, F. *Vliv evropského práva na trestní postih některých negativních jevů v podnikání*, *Trestněprávní revue* 9/2005
- Smejkal, V., *Kriminalita v prostředí informačních systémů a rekodifikace trestního zákoníku*, *Trestněprávní revue* 6/03.
- Sokol, T., *Nový trestní zákon, 30.1.2006*, <http://vsp.blog.cz/0601/novy-trestni-zakon>
- Solnař, V.: *Trestní ochrana majetku v socialistickém vlastnictví proti rozkrádání a podobným trestným činům*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1965
- Šámal, P., Púry, F., Sokolář, A., Štenglová, I. *Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001
- Teryngel, J., *K povaze pojistného a úvěrového podvodu (nad dvěma rozhodnutími Ústavního soudu)*, *Právo a podnikání* 9/2001, 10/2001
- Tomášek, M. *Jsou rámcová rozhodnutí klíčovým nástrojem europeizace trestního práva?* *Trestněprávní revue* 3/2006
- Tomášek, M. *Odhalování podvodů proti finančním zájmům Evropských společenství prostřednictvím kontrol na místě*, *Trestněprávní revue* 6/2005
- Tomášek, M. *Zvláštní objekty útoků proti finančním zájmům Evropských společenství*, *Trestněprávní revue* 1/2005
- Vaníček, D. *Trestněprávní ochrana insider-trading*, *Trestní právo* 7/2005
- Vantuch, P., *K návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob*, *Trestní právo* 10/2003

Ostatní prameny:

České právní předpisy a související dokumenty: <http://www.psp.cz/>

Slovenské právní předpisy: <http://www.minv.sk/legislativa>

Statistické údaje: http://www.mvcr.cz/statistiky/krim_stat/2004/index.html

http://www.mvcr.cz/statistiky/krim_stat/2005/index.html

Judikatura: ASPI